

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Α.Τ.Ε.Ι ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΕΥΓΕΝΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ
Α.Μ. 4877

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....σελ.6

Κεφ.1^ο Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

- 1.1 Έννοια τουρισμού.....σελ.7
- 1.2 Ιστορική αναδρομή.....σελ.7
- 1.3 Μαζικός τουρισμός.....σελ.7
- 1.4 Εναλλακτικός τουρισμός.....σελ.7
- 1.5 Μορφές εναλλακτικού τουρισμού κ η ανάλυση τους.....σελ.8
- 1.6 Διαφορά εναλλακτικού από τον μαζικό τουρισμό.....σελ.9
- 1.7 Πλεονεκτήματα εναλλακτικού τουρισμού.....σελ.10

Κεφ.2^ο ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

- 2.1.1 Γενικά στοιχεία.....σελ.11
- 2.1.2 Η ανάπτυξη του θρησκευτικού τουρισμού στην Ελλάδα.....σελ.11-12
- 2.1.3 Ορισμός θρησκευτικού τουρισμού.....σελ.12
- 2.1.4 Κατηγορίες θρησκευτικού τουρισμού.....σελ.12

Κεφ.3^ο ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

- 3.1.α. Ιστορία Άγιου Όρους.....σελ.13
- 3.1.β. Τα μοναστήρια Άγιου Όρους.....σελ.13-15
- 3.1.γ. Οι Σκήτες του Άγιου Όρους.....σελ.15
- 3.1.δ. Θαυματουργές Εικόνες.....σελ.15-19
- 3.1.ε. Οι τέχνες στο Άγιο Όρος.....σελ.20

3.2.α. Ιστορία της Τήνου.....σελ.21	σελ.21
3.2.β. Ιστορία της Παναγιάς της Τήνου.....σελ.21	σελ.21
3.2.γ. Στατιστικά στοιχεία αφίξεων.....σελ.22	σελ.22
3.3.α. Θρησκευτική ιστορία της Πάτμου.....σελ.23	σελ.23
3.3.β. Αποκάλυψη του Ιωάννη.....σελ.23	σελ.23
3.3.γ. Το σπήλαιο του Ιωάννη.....σελ.23-24	σελ.23-24
3.3.δ. Ιστορία της Μονής.....σελ.24	σελ.24
3.4.α. Γενικά στοιχεία για την Μήλο.....σελ.25	σελ.25
3.4.β. Μετρήσεις επισκεψιμότητας στην Μήλο.....σελ.25	σελ.25
3.4.γ. Στοιχεία για τις κατακόμβεςσελ.25	σελ.25
3.4.δ. Οι κατακόμβες.....σελ.25-26	σελ.25-26
3.4.ε. Τα μοναστήρια της Μήλου.....σελ.26	σελ.26
3.5.α. Η ιστορία της Κέρκυρας.....σελ.27	σελ.27
3.5.β. Οι εκκλησίες της πόλης.....σελ.27-28	σελ.27-28
3.5.γ. Στοιχεία για την εκκλησία του Αγίου Σπυριδώνα.....σελ.29	σελ.29
3.5.δ. Η ιστορία του Αγίου Σπυριδώνα.....σελ.29-30	σελ.29-30
3.6.α. Ιστορία της Ζακύνθου.....σελ.31	σελ.31
3.6.β. Οι εκκλησίες της Ζακύνθου.....σελ.31-32	σελ.31-32
3.6.γ. Τα μοναστήρια της Ζακύνθου.....σελ.32-33	σελ.32-33
3.6.δ. Η εκκλησία του Αγίου Διονυσίου.....σελ.34	σελ.34
3.6.ε. Ο βίος του Αγίου Διονυσίου.....σελ.34	σελ.34
3.6.στ. Το τέλος της ζωής του και το άφθαρτο σκήνωμα.....σελ.34-35	σελ.34-35

3.7.α. Τα μοναστήρια της Κεφαλλονιάς.....σελ.36	σελ.36
3.7.β. Η μονή και το σπήλαιο του Άγιου Γεράσιμου.....σελ.37	σελ.37
3.7.γ. Η ζωή του Άγιου Γεράσιμου.....σελ.37-38	σελ.37-38
3.7.δ. Τα θαύματα και λιτανείες του Άγιου Γεράσιμου.....σελ.38-39	σελ.38-39
3.7.ε. Το σκήνωμα του Άγιου Γεράσιμου.....σελ.39	σελ.39
3.8.α. Τα Μετέωρα στο επίκεντρο του θρησκευτικού τουρισμού.....σελ.40	σελ.40
3.8.β. Τα Μετέωρα είναι χώρος για θρησκευτικό τουρισμό.....σελ.40-41	σελ.40-41
3.8.γ. Τα Μετέωρα στο χώρο του Τριαδικού Θεού.....σελ.42-43	σελ.42-43
3.8.δ. Τα μοναστήρια των Μετεώρων.....σελ.43-47	σελ.43-47
3.9.α. Γενικές πληροφορίες για τον θρησκευτικό τουρισμό στην Κρήτη.....σελ.48	σελ.48
3.9.β. Η θρησκευτική ζωή στην Κρήτη.....σελ.49	σελ.49
3.9.γ. Νομός Χανίων – Μοναστήρια.....σελ.50-52	σελ.50-52
3.9.δ. Νομός Ρεθύμνου – Μοναστήρια.....σελ.52-53	σελ.52-53
3.9.ε. Νομός Ηρακλείου – Μοναστήρια.....σελ.54-57	σελ.54-57
3.9.στ. Νομός Λασιθίου – Μοναστήρια.....σελ.57-59	σελ.57-59

Κεφ.4° ΜΝΗΜΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

4.1 Γενικές πληροφορίες.....σελ.60	σελ.60
4.2 Θρησκευτικά μνημεία στην Ελλάδα.....σελ.60-66	σελ.60-66

Κεφ.5° Ο ΤΖΙΡΟΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

5.1 Ο τζίρος του θρησκευτικού τουρισμού.....σελ.67	σελ.67
5.2 Ποσοστό Κύπριων τουριστών στην Ελλάδα.....σελ.67	σελ.67

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....σελ.68
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....σελ.69
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ.....σελ.70-74
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ.....σελ.75
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....σελ.76

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αναμφισβήτητα ο τουρισμός συμβάλλει καθοριστικά στην ταχύρρυθμη οικονομική ανάπτυξη και στην δραστική μείωση της ανεργίας στην χώρα μας. Δεν είναι τυχαίο ότι συνεισφέρει περίπου το 18% του ΑΕΠ, αν ληφθούν υπόψη και οι πολλαπλασιαστικές επιδράσεις του στο σύνολο της οικονομίας. Το σύνολο των εσόδων της χώρας μας από τον τουρισμό είναι μεγαλύτερο από το σύνολο της αξίας των εξαγωγών μας, τόσο προϊόντων, όσο και υπηρεσιών, και καλύπτει περίπου το 40% του ελλείμματος του ισοζυγίου των εξωτερικών μας πληρωμών. Στον ελληνικό τουρισμό απασχολούνται άμεσα και έμμεσα περίπου 800.000 εργαζόμενοι, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων δραστηριοποιούνται στην περιφέρεια και σε μικρού ή μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις.

Ωστόσο, για να μπορέσει ο τουρισμός να αποκτήσει ακόμη μεγαλύτερη δυναμική και να βοηθήσει ακόμα περισσότερο στην οικονομία της χώρας, θα πρέπει εκτός από τον παραδοσιακό τουρισμό να αναπτύξει και άλλες μορφές όπως, ο θρησκευτικός τουρισμός, ο συνεδριακός τουρισμός, ο αθλητικός τουρισμός, ο ιαματικός τουρισμός, κα που αποτελούν εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

Γενικά, μέσα απ' αυτή την εργασία θα προσπαθήσουμε να γνωρίσουμε και να καταλάβουμε την έννοια του τουρισμού, την ιστορική αναδρομή του, τις μορφές του, την διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στα είδη, όπως, ακόμα και τα πλεονεκτήματα που προσφέρει. Βέβαια, θα επικεντρωθούμε περισσότερο στην έννοια του θρησκευτικού τουρισμού, στην ιστορία του, όπως επίσης, και στην ανάπτυξη του στην πατρίδα μας. Θα αναφερθούμε στους μεγαλύτερους και πιο σημαντικούς θρησκευτικούς τόπους και θα μάθουμε πόσο καθοριστικό ρόλο και τι σημασία έχουν στην ανάπτυξη αυτής της εναλλακτικής μορφής τουρισμού, όπως είναι ο θρησκευτικός τουρισμός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1.1 Έννοια τουρισμού.

Τουρισμός είναι το φαινόμενο που πηγάζει από την παροδική επίσκεψη (ή διαμονή μακριά από την κύρια διαμονή) εκτός της μόνιμης κατοικίας για τον οποιονδήποτε λόγο πέραν του επαγγελματικού.

1.2 Ιστορική αναδρομή.

Όπως, όλοι γνωρίζουμε, ο τουρισμός αποτελεί ένα κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, που παίζει καθοριστικό ρόλο σε ορισμένες χώρες υποδοχής και φιλοξενίας.

Μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου πολέμου η ανάπτυξη του τουρισμού υπήρξε θεαματική και αναπτύχθηκε με πολύ γρήγορους ρυθμούς. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα, σήμερα να συγκροτεί τη μεγαλύτερη βιομηχανία στον κόσμο και η συμβολή της να είναι τεράστια και πολύ σημαντική. Βέβαια, πρέπει να τονίσουμε ότι η οικονομία μιας χώρας δεν καθορίζεται μόνο από την τουριστική βιομηχανία, αλλά και από άλλους παράγοντες. Εκτός, από τα οικονομικά οφέλη που προσφέρει, ασκεί σημαντικές επιδράσεις και στο κοινωνικό, πολιτιστικό, περιβαλλοντικό τομέα της χώρας στην οποία αναπτύσσεται.

1.3 Μαζικός τουρισμός.

Σε μια εποχή που οι επιστήμονες «κρούουν» το καμπανάκι του κινδύνου για τις αρνητικές επιπτώσεις της μόλυνσης του πλανήτη, ο «μαζικός τουρισμός», θεωρείται ένας από τους κύριους ενόχους.

Το είδος αυτό του τουρισμού κατέληξε δυστυχώς, τις τελευταίες δεκαετίες να μην αποτελεί μια φιλική προς το περιβάλλον βιομηχανία. Σ' αυτό συμβάλλουν κυρίως η υπερανάπτυξη και η εξάντληση των φυσικών πόρων.

Γενικά, ο μαζικός τουρισμός (είναι ο τουρισμός του «πακέτου» και της παραλίας), είναι μεγάλης κλίμακας, απρόσωπος και παθητικός και αφήνει πολύ μικρό βαθμό ελευθερίας στα άτομα. Παρότι, είναι ο φθηνότερος, στις μέρες μας απαιτεί υψηλά επίπεδα ποιοτικών υπηρεσιών.

1.4 Εναλλακτικός τουρισμός.

Παράλληλα, με τον «μαζικό τουρισμό», προβάλλεται και αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια ένα άλλο είδος τουρισμού ο «εναλλακτικός τουρισμός». Σε αντιπαράθεση, με τον μαζικό τουρισμό, ο εναλλακτικός δεν είναι μεγάλης κλίμακας, αλλά τουρισμός που απευθύνεται σε μεμονωμένες ομάδες ατόμων με διάφορα ενδιαφέροντα (φύση, πολιτισμός, παράδοση, άθληση, επιστήμη, θρησκεία, κλπ). Και επειδή, υπάρχουν πολλά και διάφορα είδη εναλλακτικού τουρισμού, που συνδέονται με τη φύση, όπως για παράδειγμα «αγροτουρισμό», «οικολογικός», «περιπέτειας», «ορεινός» και άλλα θα μπορούσαν να ενταχθούν στην κατηγορία του οικοτουρισμού.

1.5 Μορφές εναλλακτικού τουρισμού και η ανάλυση τους.

Ανάλογα με τα κυρίαρχα ενδιαφέροντα του τουρισμού έχουμε διάφορες μορφές εναλλακτικού τουρισμού μερικές από αυτές είναι (βλ. σελ.111 Εισαγωγή στον τουρισμό) :

- Οικολογικός τουρισμός : ο οικολογικός τουρισμός έχει ως στόχο την προαγωγή και την προστασία περιοχών φυσικού κάλλους από τον μαζικό τουρισμό και την υπερανάπτυξη.
- Αγροτουρισμός : ο αγροτουρισμός αναφέρεται στις δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού που αναπτύσσονται στον αγροτικό χώρο και στο αγροτικό περιβάλλον.
- Ορεινός τουρισμός : ο ορεινός τουρισμός αναφέρεται στις δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού που αναπτύσσονται μόνο στις ορεινές περιοχές και δεν έχουν χρονικούς περιορισμούς.
- Θαλάσσιος τουρισμός : ο θαλάσσιος τουρισμός αναφέρεται στις δραστηριότητες που διεξάγονται στο θαλάσσιο χώρο μιας χώρας υποδοχής ή φιλοξενίας.
- Χειμερινός τουρισμός : ο χειμερινός τουρισμός προσπαθεί να καλύψει τις δραστηριότητες που διεξάγονται κατά κύριο λόγο κατά την διάρκεια του χειμώνα σε συνδυασμό πάντα με ορισμένες κλιματολογικές συνθήκες.
- Μορφωτικός τουρισμός : ο μορφωτικός τουρισμός περιλαμβάνει επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους, πινακοθήκες, μουσεία, σε πολιτιστικές εκδηλώσεις. Και βέβαια, για να αναπτυχθεί αυτό το είδος τουρισμού χρειάζονται οι κατάλληλες υποδομές και ανωδομές.
- Αθλητικός τουρισμός : ο αθλητικός τουρισμός έχει ως κύριο κίνητρο την δραστηριοποίηση ενός αθλήματος κατά την διάρκεια των διακοπών.
- Τουρισμός υγείας : ο τουρισμός υγείας έχει ως στόχο την αποκατάσταση και διατήρηση της υγείας και της ανάρρωσης από τις διάφορες ασθένειες.
- Συνεδριακός τουρισμός : ο συνεδριακός τουρισμός ασχολείται βασικά με συνέδρια, και επαγγελματικές εκδηλώσεις. Βέβαια, βασική προϋπόθεση είναι οι σωστές εγκαταστάσεις.
- Τουρισμός περιπέτειας : ο τουρισμός περιπέτειας είναι για τα άτομα με πολύ ενέργεια που θέλουν συνέχεια να γνωρίζουν κάτι πρωτόγνωρο. Περιλαμβάνει περιπλανήσεις, σαφάρι και διάφορα άλλα αθλήματα που σου ανεβάζουν την αδρεναλίνη στα ύψη!.
- Τουρισμός πόλης : ο τουρισμός πόλης αναπτύσσεται μέσα στην πόλη και περιλαμβάνει περιηγήσεις με μορφωτικό και πολιτιστικό ενδιαφέρον.

- Οικογενειακός τουρισμός : ο οικογενειακός τουρισμός περιλαμβάνει πακέτα διακοπών σε προσιτές τιμές, με ειδικές εκπτώσεις για τα παιδιά. Με αυτό τον τρόπο είναι πιο εύκολο και πιο ελκυστικό για μια οικογένεια να ταξιδέψει.
- Τουρισμός τρίτης ηλικίας : ο τουρισμός τρίτης ηλικίας αναφέρεται στα άτομα αυτά που έχουν άπλετο χρόνο, σταθερό εισόδημα και όρεξη για ταξίδια.
- Τουρισμός αναπήρων : ο τουρισμός αναπήρων αναφέρεται στα άτομα με ειδικές ανάγκες. Βασική προϋπόθεση είναι να υπάρχουν οι σωστές και πλήρως εξοπλισμένες εγκαταστάσεις.
- Κοσμοπολίτικος τουρισμός : ο κοσμοπολίτικος τουρισμός αναφέρεται σε άτομα ευκατάστατα που ξοδεύουν υπέρογκα χρηματικά ποσά. Τις περισσότερες φορές οι μετακινήσεις τους γίνονται με τα υπερπολυτελή σκάφη τους, και τις θαλαμηγούς τους.
- Λαϊκός τουρισμός : ο λαϊκός τουρισμός αναφέρεται σε άτομα που δεν έχουν μεγάλη οικονομική ευχέρεια, είναι δηλαδή χαμηλής εισοδηματικής στάθμης. Μετακινούνται με ιδιόκτητα μεταφορικά μέσα όπως τα αυτοκίνητα τους, τις μοτοσυκλέτες τους και άλλα.
- Χρονομεριστικός τουρισμός : ο χρονομεριστικός τουρισμός βασίζεται κυρίως στην πώληση κάποιου διαμερίσματος ή δωματίου σε ένα ξενοδοχείο ή ένα συγκρότημα την ίδια χρονική περίοδο κάθε χρόνο. Βέβαια αυτό το είδος διακοπών αναφέρεται σε άτομα με υψηλό δείκτη εισοδήματος.

1.6 Διαφορά εναλλακτικού από τον μαζικό τουρισμό.

Ο εναλλακτικός τουρισμός από τη μία και ο μαζικός τουρισμός από την άλλη ικανοποιούν διαφορετικές ανάγκες των τουριστών και συνήθως απευθύνονται σε διαφορετικές κατηγορίες ανθρώπων.

Όσο αφορά τον μαζικό τουρισμό είναι ο τουρισμός του πακέτου. Είναι ο τουρισμός με την άναρχη ανάπτυξη του και υπερσυγκέντρωση ανθρωπίνων δραστηριοτήτων που επιφέρουν στο χώρο, είναι η δραστηριότητα που αλλάζει βαθμιαία την λειτουργία της φύσης, καταναλώνει τους μη ανανεώσιμους φυσικούς πόρους, μειώνει την βιοποικιλότητα. Συχνά μετατρέπει ανεπανόρθωτα τα τοπία, χτίζονται αλόγιστα ξενοδοχεία σε γραφικές παραλίες, επεκτείνει τις αστικές ζώνες και παράγει σημαντικά φορτία αποβλήτων. Έτσι, απαξιώνει το έδαφος που «πατάει» και βαθμιαία αυτοκαταργείται χάνοντας το δυναμισμό του.

Αντίθετα, ο εναλλακτικός τουρισμός είναι ήπιος και επιλεκτικός τουρισμός, ιδιαίτερα απαιτητικός, συμμετοχικός, σε μικρές ομάδες (μικρής κλίμακας), πιο ανεξάρτητος, με μεγάλο βαθμό ελευθερίας στα άτομα και με σεβασμό στο περιβάλλον και στην παράδοση.

Στον εναλλακτικό τουρισμό δεν επικρατεί η απαίτηση για «φθηνό» πακέτο διακοπών, αλλά η απαίτηση για ποιότητα, που δεν περιορίζεται μόνο στο χώρο διαμονής αλλά και στο δημόσιο χώρο (φυσικό και πολιτιστικό).

1.7 Πλεονεκτήματα εναλλακτικού τουρισμού.

Ο εναλλακτικός τουρισμός έχει διάφορα πλεονεκτήματα όπως:

1. Σέβεται το περιβάλλον και τον πολιτισμό.
2. Προβάλλει την πολιτιστική κληρονομιά κάθε τόπου.
3. Αξιοποιεί την τοπική κουζίνα και προωθεί έτσι τα τοπικά προϊόντα.
4. Ωφελεί τους πολλούς και τους μικρούς (και όχι τους πολλούς και τους μεγάλους).
5. Προσφέρει στους τουρίστες εμπειρίες με ποιότητα και «χρώμα».
6. Συμβάλλει στην επιβίωση και αναζωογόνηση της υπαίθρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2.1 Γενικά στοιχεία.

Ο θρησκευτικός τουρισμός μπορεί να θεωρηθεί το σύνολο εκείνων των τουριστικών δραστηριοτήτων, το οποίο επικεντρώνεται γύρω από τα μνημεία, και τους χώρους θρησκευτικής σημασίας. Αποτελεί σημαντικό κομμάτι της ελληνικής τουριστικής κίνησης και αφορά επισκέψεις σε θρησκευτικούς τόπους λατρείας, όπως, μοναστήρια και εκκλησίες.

Γενικά, τα μνημεία της ελληνικής ορθοδοξίας είναι αναπόσπαστο τμήμα της εθνικής κληρονομιάς και αποτελούν αξιόλογο πόλο έλξης επισκεπτών. Οι βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες με την αξιόλογη εικονογράφηση τους, τα ψηφιδωτά, τις τοιχογραφίες και τις σπάνιες εικόνες τους, οι επιβλητικοί καθεδρικοί ναοί, τα ξωκλήσια και τα προσκυνήματα της υπαίθρου, τα μοναστήρια, τα μετόχια και οι σκήτες, η μοναδική μοναστική πολιτεία του Άγιου Όρους και τα μοναστήρια των Μετεώρων (Θεσσαλία), μαρτυρούν την επίμονη προσήλωση στις παραδόσεις και τη στενή και μακραίωνη διασύνδεση της τέχνης με τη θρησκευτική λατρεία. Σε πολλές περιοχές της χώρας, ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να συναντήσει, επίσης, κτίσματα και μνημεία λατρείας διαφόρων δογμάτων και θρησκειών, που συνυπάρχουν σε διαρκή διάλογο, αποδεικνύοντας το σπάνιο ιστορικό και πολιτισμικό παλίμψηστο του ελληνικού χώρου.

2.2 Η Ανάπτυξη του θρησκευτικού τουρισμού στην Ελλάδα.

Στο πλαίσιο της πολιτικής των τομών και των μεταρρυθμίσεων που προωθεί η κυβέρνηση και το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης, ένας από τους κυρίαρχους στόχους είναι ο εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος, με την ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και ο θρησκευτικός τουρισμός. Οι δράσεις που δρομολογεί το Υπουργείο για την προσέλκυση προσκυνητών είναι οι ακόλουθες :

- Σε συνεργασία με την εκκλησία της Ελλάδας, αναπτύσσονται οι προσκυνηματικές περιηγήσεις, κατά μήκος της Εγνατίας Οδού στην βόρεια Ελλάδα, με κεντρικούς άξονες ενδιαφέροντος τα μοναστήρια.
- Επίσης, εκπονείται ο επίσημος προσκυνηματικός χάρτης της Ελλάδας, με τη σημείωση όλων των ιστοριών Ναών, Μοναστηριών και προσκυνημάτων ανά Μητρόπολη.
- Χρηματοδοτείται η αποκατάσταση πέντε (5) Μοναστηριών στο πλαίσιο της πολιτιστικής και τουριστικής ανάπτυξης.
- Σ' αυτή την κατεύθυνση υποστηρίζουμε την Διακρατική συμφωνία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και πιο συγκεκριμένα το τουριστικό πρόγραμμα ΕΠΙΦΑΝΙΑ, το οποίο αξιολογείται αυτές τις ημέρες από την Ευρωπαϊκή Ένωση και έχει ως στόχο την συγκρότηση σχεδίων για τη δημιουργία Μεσογειακού Δικτύου Προσκυνηματικού τουρισμού.

- Προωθείται η προβολή του θρησκευτικού τουρισμού και του έργου «Τα βήματα, του Απόστολου Παύλου», η ανάδειξη δηλαδή, και η προβολή όλων των τόπων από του οποίου πέρασε και δίδαξε ο Απόστολος των εθνών στην Ελλάδα.

Στόχος του όλου προγράμματος είναι η ποιοτική αναβάθμιση των καθιερωμένων σταθμών της πορείας του Απόστολου Παύλου με ήπιες παρεμβάσεις εξωραϊστικού χαρακτήρα, που αποσκοπούν στην ομαλή και άνετη διακίνηση των τουριστών αλλά και στην ανάδειξη χωρών που είναι συνδεδεμένη θρησκευτικά και ιστορικά με τον Απόστολο Παύλο.

Ολοκληρώνοντας, θα πρέπει να τονιστεί ότι, ο τουρισμός αποτελεί μία από τις βασικές βιομηχανίες για την χώρα μας και οφείλουμε όλοι να ενώσουμε τις δυνάμεις μας προκειμένου να προωθήσουμε συγκεκριμένες στρατηγικές κατευθύνσεις για την βελτίωση του τουριστικού μας προϊόντος και να καθιερώσουμε την χώρα μας ως έναν από τους κορυφαίους τουριστικούς προορισμούς παγκοσμίως.

2.3 Ορισμός θρησκευτικού τουρισμού.

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει ο θρησκευτικός τουρισμός είναι ένα είδος εναλλακτικού τουρισμού, που απευθύνεται καθαρά και μόνο στην κατηγορία εκείνη των ανθρώπων, που επισκέπτονται ένα τόπο μόνο για να επισκεφτούν κάποιο θρησκευτικό τόπο, κάποιο μοναστήρι, να παρακολουθήσουν κάποια τελετή, εκδήλωση, όπως και να εκπληρώσουν κάποιο τάμα.

Πρέπει, να τονίσουμε ότι αυτό το είδος τουρισμού δεν απαιτεί εξειδικευμένες υποδομές και ανωδομές, απλά μόνο την βασική. Επίσης, θεωρείται ένας από τους πιο φθηνούς τουρισμούς, διότι όλα όσα παρέχονται είναι λιτά και απλά και όσο αφορά το χρόνο, είναι περιορισμένης διάρκειας, συνήθως μία έως τρεις ημέρες.

2.4 Κατηγορίες θρησκευτικού τουρισμού.

Ο θρησκευτικός τουρισμός χωρίζεται σε δύο (2) κατηγορίες οι οποίες είναι οι εξής:

- a) Προσκυνητές τουρίστες, στους οποίους επικρατεί το θρησκευτικό κίνητρο. Οι τουρίστες αυτοί επισκέπτονται μία περιοχή αποκλειστικά για την επίσκεψη στο θρησκευτικό χώρο.
- b) Τουρισμός θρησκευτικής κληρονομιάς, του οποίου, οι τουρίστες ταξιδεύουν ομαδικά και συνδυάζουν το ταξίδι τους και με άλλες δραστηριότητες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.1.α. Ιστορία Άγιου Όρους.

Το Άγιο Όρος, έχει τους πιο πλούσιους «Κειμηλιακούς Θησαυρούς». Είναι η πιο πλούσια σε ποιότητα και ποσότητα ελληνική περιοχή, με έργα βυζαντινά και μεταβυζαντινά τέχνης. Μνημειακή ζωγραφική, φορητές εικόνες, εικονογραφημένα και μη χειρόγραφα, έργα μικροτεχνίας, κεντήματα, ξυλογλυπτική, εξοπλισμός και έπιπλα χώρων είναι λίγες από τις υλικές μαρτυρίες της πολιτιστικής αυτής κληρονομιάς. Η πολιτιστική κληρονομιά του Άγιου Όρους δεν περιορίζεται μόνο στα θαυμάσια αρχιτεκτονήματα και τα μοναδικά κειμήλια των Ναών, Ιερών Μονών, Σκητών και Κελιών, αλλά εκτείνεται και στο απaráμιλλο και επίσης μοναδικό φυσικό περιβάλλον, το τοπίο που τα περιβάλλει και είναι μερικά από τα αναρίθμητα μέρη, τα οποία μπορεί να επισκεφτεί ο «θρησκευτικός τουρίστας».

3.1.β. Τα μοναστήρια του Άγιου Όρους.

Τα μοναστήρια του Άγιου Όρους είναι είκοσι και είναι τα παρακάτω:

- Ιερά Μονή Μεγίστης Λαύρας: είναι χτισμένη στην νοτιοανατολική πλευρά της χερσονήσου στην τοποθεσία Μελανά, περιοχή που διασώζονται σπαράγματα μνημείων που μας πάνε πίσω σε προχριστιανικά χρόνια.
- Ιερά Μονή Βατοπεδίου: αντικρίζει τη θάλασσα της βορειοανατολικής όψης του Άθω από ένα παραθαλάσσιο ύψωμα.
- Ιερά Μονή Ιβήρων: ιδρύθηκε προ το τέλος του 10^{ου} αιώνα από τον Άγιο Ιωάννη τον Ιβήρα λίγο μετά την ίδρυση της Μεγίστης Λαύρας και Βατοπεδίου.

- Ιερά Μονή Χιλανδρίου: είναι χτισμένη στη βορειοανατολική πλευρά του Άθω. Κάποιοι υποστηρίζουν ότι η ονομασία της προέρχεται από τον ιδρυτή παλαιότερου μονυδρίου.
- Ιερά Μονή Διονυσίου: είναι γνωστή ως «Νέα Πέτρα». Είναι χτισμένη πάνω σε στενό και απόκρημνο βράχο σε ύψος 80μέτρα από τη θάλασσα μεταξύ των μονών Αγίου Γρηγορίου και Αγίου Παύλου.
- Ιερά Μονή Κουτλουμουσίου: είναι χτισμένη κοντά στις Καρυές και είναι αφιερωμένη στην Μεταμόρφωση του Σωτήρος.
- Ιερά Μονή Παντοκράτορος: βρίσκεται στη βορειοανατολική πλευρά του Άθω και είναι παραθαλάσσια.
- Ιερά Μονή Ξεροπόταμου: κλασικό δείγμα αγιορείτικης αρχιτεκτονικής γεωγραφικά εντοπίζεται περίπου στο μέσο της χερσονήσου του Άθω.
- Ιερά Μονή Ζωγράφου: είναι χτισμένη σε αθέατη δασωμένη πλαγιά της βορειοδυτικής πλευράς της χερσονήσου.
- Ιερά Μονή Δοχειαρίου: είναι το πρώτο παραθαλάσσιο μοναστήρι που συναντούμε καθώς παραπλεύουμε τη χερσόνησο του Άθω, κατευθυνόμενη από την Ουρανούπολη προς τη Δάφνη.
- Ιερά Μονή Καρακάλλου: είναι χτισμένη πάνω σε πλαγιά μεταξύ των μονών Λαύρας και Ιβήρων.
- Ιερά Μονή Φιλοθέου: είναι χτισμένη σε καστανόφυτο οροπέδιο της νοτιοανατολικής της χερσονήσου, κοντά στο αρχαίο Ασκληπιείο.
- Ιερά Μονή Σίμωνος Πέτρας: αναμφίβολα αποτελεί το τολμηρότερο κτίσμα του Αγίου Όρους.
- Ιερά Μονή Παύλου: είναι χτισμένη στη δυτική ,μεριά του Άθω και τιμάται στην Υπαπαντή του Κυρίου.
- Ιερά Μονή Σταυρονικήτα: είναι η μικρότερη από άποψη μεγέθους μονή του Αγίου Όρους, βρίσκεται στην ανατολική πλευρά της χερσονήσου μεταξύ Ιβήρων και Παντοκράτορα.
- Ιερά Μονή Ξενοφώντος: χτισμένη στην δυτική παραλία όχθη της χερσονήσου, βρίσκεται μεταξύ των Ιερών Μόνων Δοχειαρίου και Αγίου Παντελεήμονος.
- Ιερά Μονή Γρηγορίου: είναι παράλια και προσιτή με το καΐκι που μεταφέρει τους επισκέπτες από το λιμάνι της χερσονήσου στην Δάφνη.
- Ιερά Μονή Εσφιγμένου: βρίσκεται στην ανατολική όχθη της χερσονήσου κοντά στην μονή Χιλανδαρίου.

- Ιερά Μονή Παντελεήμονος: ή και Ρώσικο επιλεγόμενη, βρίσκεται νοτιοδυτικά της χερσονήσου του Άθω, λίγο πριν το λιμάνι της Δάφνης.
- Ιερά Μονή Κωνσταμονίου: έχει χτιστεί σε μια από τις γραφικότερες τοποθεσίες του Άθω αγκαλιασμένη από το δάσος.

3.1.γ. Οι Σκήτες του Άγιου Όρους.

Οι Σκήτες του Άγιου Όρους είναι οι εξής:

- Νέα Σκήτη Αγίου Σπυρίδων.
- Σκήτη Αγίου Δημητρίου (Βατοπεδίου).
- Σκήτη Αγίου Δημητρίου (Λάκκου).
- Σκήτη Αγίου Παντελεήμονος.
- Σκήτη Αγίου Ανδρέου.
- Σκήτη Καλύβες Αγίου Παύλου.
- Σκήτη Κατουνάκια.
- Σκήτη Προφήτη Ηλία.
- Σκήτη Αγία Άννας.
- Σκήτη Αγία Τριάδας.
- Σκήτη Θεοτόκου.
- Σκήτη τα Καρούλια.
- Σκήτη Τιμ. Προδρόμου (Ιβήρων).
- Σκήτη Τιμ. Προδρόμου (Λαυρεωτική).

3.1.δ. Θαυματουργές Εικόνες Αγίου Όρους.

1. Άξιον Εστί – Πρωτάτο Καρυών
2. Κουκουζέλισσα – Ιερά Μονή Μεγίστης Λαύρας

3. Οικονομία – Ιερά Μονή Μεγίστης Λαύρας

4. Παραμυθία – Ιερά Μονή Βατοπεδίου

5. Εσφαγμένη – Ιερά Μονή Βατοπεδίου

6. Ελαιβρύτισσα – Ιερά Μονή Βατοπεδίου

7. Πυροβοληθείσα – Ιερά Μονή Βατοπεδίου

8. Πορταίτισσα – Ιερά Μονή Ιβήρων

9. Τριχερούσα – Ιερά Μονή Χιλανδαρίου

10. Γαλακτοτροφούσα - Ιερά Μονή Χιλανδαρίου

11. Παναγία των Χαιρετισμών ή Μυροβλύτισσα – Ιερά Μονή Διονυσίου

12. Φοβερά Προστασία – Ιερά Μονή Κουτλουμουσίου

13. Γερόντισσα – Ιερά Μονή Παντοκράτορος

14. Προαναγγελλομένη ή του Ακάθιστου – Ιερά Μονή Ζωγράφου

15. Επακούουσα – Ιερά Μονή Ζωγράφου

16. Γοργοεπήκοος – Ιερά Μονή Δοχειαρίου

17. Γλυκοφιλούσα – Ιερά Μονή Φιλοθέου

3.1.ε. Οι τέχνες στο Άγιο Όρος.

Αγιογραφία:

Αν και με τον όρο ζωγραφική συνήθως εννοούμε την τέχνη που απεικονίζει μορφές στους τοίχους για το Άγιο Όρος δεν ισχύει το ίδιο. Εδώ εκτός από τις τοιχογραφίες που καλύπτουν το εσωτερικό των Ναών και των Τραπεζών, των χώρων δηλαδή που χρησιμοποιούν οι μοναχοί για τα κοινά γεύματα – η τέχνη της ζωγραφικής απλώνει και στις φορητές λατρευτικές εικόνες και πιο χαρακτηριστικό στα εικογραφημένα χειρόγραφα. Με άλλα λόγια, κάθε επιφάνεια που συμμετέχει στη λατρευτική ζωή, μπορούσε να ζωγραφιστεί, άσχετα αν ήταν τοίχος, ξύλο ή περγαμηνή και χαρτί.

Μουσική:

Μεγάλες προσωπικότητες έζησαν και δημιούργησαν ένα λαμπρό μουσικό έργο. Σπάνια χειρόγραφα βρέθηκαν στις Ιερές Μονές του Άγιου Όρους. Μουσικά όργανα και πρόσωπα εσώθηκαν σε τοιχογραφίες. Στην Αθωνιάδα Σχολή edίδαξαν και ανέδειξαν καλούς μαθητές και Αγίους ακόμα.

Γλυπτική:

Τα έργα της γλυπτικής στο Άγιο Όρος είναι περιορισμένα σε αριθμό, σε σχέση με τη υπόλοιπη μορφή τέχνης. Ωστόσο, είναι εντυπωσιακά τα μαρμάρινα λείψανα, έργα κυρίως αρχιτεκτονικού χαρακτήρα, όπως κίονες, κιονόκρανα επιθήματα, θωράκια φιάλες, τέμπλα. Τα στοιχεία αυτά πιο εμφανή στις παλαιότερες μονές χρονολογούνται τον 10^ο και 11^ο αιώνα, ενώ αρκετά ανήκουν και στην παλαιοχριστιανική περίοδο. Μαρμάρινα τέμπλα (Πρωτάτο), γλυπτά (Βατοπέδι), μεταγενέστερες φιάλες θωράκια (Ιβήρων / Δοχειάριο / Ξηροπόταμου) ταφικά μνημεία και ψευδοσαρκοφάγοι (Βατοπέδι), μαρμάρινες φιάλες αγιασμού είναι κάποια από τα δείγματα της γλυπτικής.

Συγγραφή:

Ανάμεσα στους πολύτιμους θησαυρούς που σώζονται στο Άγιο Όρος συγκαταλέγονται και τα χειρόγραφα, βιβλία δηλαδή που γράφονται με το χέρι, φορείς της πνευματικής και ιστορικής κληρονομιάς. Από τα χρόνια της μοναστικής ζωής, υπήρχε ανάγκη βιβλίων, τόσο για της λατρευτικές και λειτουργικές χρήσεις, όσο και για την πνευματική καλλιέργεια των μοναχών. Χειρόγραφα που γράφτηκαν στο Άγιο Όρος και ο συνολικός αριθμός εκτιμάται γύρω στις 15.000, το ¼ των ελληνικών χειρογράφων ανά την υφήλιο. Τα πρωτεία σε χειρόγραφα κατέχει η Ιερά Μονή Μεγίστης Λαύρας που υπολογίζεται σε 2.242. Ακολουθεί το Βατοπέδιο με 2.058, η Ιβήρων με 2000, η Ιερά Μονή Παντελεήμονος με 1.320 και η Κουτλουμουσίου με 770.

Μικροτεχνία:

Σπάνια υψηλής ποιότητας είναι τα δείγματα της μικροτεχνίας που βρίσκονται στο Άγιο Όρος. Ένα πλούτος από πολύτιμα έργα μικροτεχνίας και χρυσοϋφαντα υφάσματα. Τα περισσότερα έργα ήταν κατασκευασμένα για τις ανάγκες των εκκλησιών, των μονών, υπάρχουν όμως και αφιερώματα που εξυπηρετούσαν τις ανάγκες της άρχουσας τάξης και αργότερα δοθήκαν στις μονές.

3.2.α. Ιστορία της Τήνου.

Η ιστορία της Τήνου άλλαξε για πάντα το 1823, όταν οι ντόπιοι έσκαψαν και βρήκαν μια πρωτοχριστιανική εικόνα της Παναγίας καθ' υπόδειξη της Πελαγίας, μιας μοναχής στο μοναστήρι του Κεχροβουνίου που είπε ότι είδε την Παναγιά στον ύπνο της και Αυτή της υπέδειξε τον τόπο που ήταν θαμμένη η εικόνα και της ζήτησε την ανέγερση ναού εκεί. Η εκκλησία χτίστηκε και η εικόνα έχει θαυματουργικές ικανότητες. Μετά από αυτό η Τήνος είναι ταυτισμένη με την Παναγία. Επίσης, πρέπει να τονίσουμε ότι το νησί των Κυκλάδων είναι αναγνωρισμένο ως ιερό από το 1971 και θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα θρησκευτικά προσκυνήματα στην χώρα μας, για αυτό και άλλωστε κάθε χρόνο το επισκέπτονται εκατοντάδες, χιλιάδες προσκυνητές.

3.2.β. Ιστορία της Παναγίας της Τήνου.

Το Παναγιοφύλακτο και φωτοπάροχο Ιερό Ίδρυμα και Προσκύνημα της Ευαγγελίστριας, στο ιερό νησί της Τήνου, αποτελεί σημείο αναφοράς, όχι μόνο του Ορθόδοξου αλλά ολόκληρου του χριστιανικού κόσμου και μάλιστα και αλλόδοξων επισκεπτών του Ιερού αυτού σεβάσματος της Ορθοδοξίας.

Το ξημέρωμα της 30^{ης} Ιανουαρίου του 1823, απετέλεσε το ξεκίνημα για τη δημιουργία, του ιερού αυτού χώρου, ο οποίος από τότε μέχρι σήμερα ακτινοβολεί σε ολόκληρο τον κόσμο με τη λειτουργική, πνευματική, φιλανθρωπική, κοινωνική και εθνική προσφορά του, το μεγαλείο της πίστεως αλλά και της αγάπης της εκκλησίας προς τον άνθρωπο. Η Τηνία μοναχή, και από τη συνείδηση του λαού και την επικύρωση της Εκκλησίας, αγία Πελαγία, υπήρξε το όργανο της χάριτος του Θεού για την φανέρωση και εύρεση της αγίας εικόνας.

Όσο αφορά την εκκλησία της Παναγίας, είναι χτισμένη από παριανό και τηνιακό μάρμαρο, δεσπόζει σ' ολόκληρη την πόλη και βρίσκεται εκεί ακριβώς που βρέθηκε και η θαυματουργή εικόνα.

3.2.γ. Στατιστικά στοιχεία αφίξεων.

Σύμφωνα με μια έρευνα του Πανελληνίου Ιδρύματος Ευαγγελίστριας Τήνου αποδείχθηκε ότι ενάμιση εκατομμύριο (1.500.00) προσκυνητές περνούν από την Παναγία της Τήνου κατά μέσο όρο κάθε χρόνο την περίοδο Μαρτίου-Οκτωβρίου. Όσο για το χειμώνα εκτιμάται ότι κάθε μήνα χίλιοι πεντακόσιοι (1.500) επισκέπτες αψηφούν τις κακές καιρικές συνθήκες και επισκέπτονται το νησί. Αυτοί οι αριθμοί αναδεικνύουν την Τήνο ως το πρώτο θρησκευτικό προορισμό στην Ελλάδα.

3.3.α. Θρησκευτική Ιστορία της Πάτμου.

Η Πάτμος κατά τη θρησκευτική ιστορία γίνεται γνωστή από τον 1^ο αιώνα από την παρουσία εκεί ως εξορίστου για δυο (2) χρόνια, του Ιωάννη του Θεολόγου, μαθητού του Ιησού όπου βρισκόμενος στη σπηλιά της Αγίας Άννας συνέγραψε το «Ευαγγέλιο» (πιθανώς), και την «Αποκάλυψη» που όπως ο ίδιος μαρτυρεί. Μετά το θάνατο του Ιωάννη του Θεολόγου στην Έφεσο, περί το έτος 100, η Πάτμος πέφτει στην αφάνεια για 8 αιώνες όταν το 904 μετά την άλωση της Θεσσαλονίκης από τους κουρσάρους στους Λέοντα του Τριπολίτη, οι αιχμάλωτοι Θεσσαλονικείς προσορμίσθηκαν στο νησί. Το έρημο αυτό νησί άρχισε να εποίκίζεται στις αρχές της δεύτερης χιλιετίας όταν ο μοναχός Όσιος Χριστόδουλος από τη Βιθυνία έλαβε από τον Αυτοκράτορα του Βυζαντίου Αλέξιο Α΄ τον Κομνηνό (1081-1118) την άδεια να ιδρύσει στην Πάτμο τη Μόνη Ιωάννου του Θεολόγου επί υψώματος ψηλότερα από του σπηλαιίου της Αποκάλυψης ακριβώς επί του αρχαίου βωμού της Θεάς Άρτεμης.

3.3.β. Αποκάλυψη του Ιωάννη.

Η Αποκάλυψη του Ιωάννη ξεχωριστά από τα υπόλοιπα κείμενα της καινής διαθήκης, έχει προκαλέσει τις πιο πολλές συζητήσεις για το περιεχόμενο της και σε κύκλους έξω από τη χριστιανική παράδοση και θρησκεία. Σε κάθε περίπτωση το ίδιο το κείμενο είναι άκρως ποιητικό και συμβολικό και αξίζει να το διαβάσει κανείς εκτός από θρησκευτικούς λόγους και κάτω από το πρίσμα. Σ' αυτό, έτσι κι αλλιώς η Πάτμος χρωστάει την παγκόσμια φήμη της.

3.3.γ. Το Σπήλαιο του Ιωάννη.

Η σπηλιά της Αποκάλυψης βρίσκεται στην Πάτμο στο μέσον περίπου της διαδρομής από το λιμάνι της Σκάλας μέχρι τη χώρα. Η χριστιανική παράδοση υποστηρίζει ότι μέσα στη σπηλιά σχίστηκε ο βράχος και από εκεί, από τρεις μικρότερες σχισμές που συμβολίζουν την Αγία Τριάδα, ακούγονταν η φωνή του Θεού όταν υπαγόρευε στον Ιωάννη το κείμενο της Αποκάλυψης. Η σπηλιά διαμορφώθηκε σε λατρευτικό χώρο από τον ιδρυτή της μονής της Πάτμου Όσιου Χριστόδουλο. Σήμερα, από την είσοδο των κτιρίων της Αποκάλυψης κατεβαίνει κανείς αρκετά σκαλοπάτια και πρώτα μπαίνει στον μικρό ναό που βρίσκεται ακριβώς δίπλα

ενσωματωμένος με το σπήλαιο. Στα δεξιά του βλέπει τον επιβλητικό χώρο του σπηλαίου.

3.3.δ. Ιστορία της Μονής.

Η εν λόγω περίτεχνη Μονή χτίσθηκε σε μορφή μεσαιωνικού κάστρου με επάλξεις και τείχων επιστήριξης με καθολικό στο κέντρο αυτής, μικρό μεν, αλλά περίλαμπρο στη τέχνη καθώς και με άλλα περίξ κτίσματα και κελιά καθώς και δεξαμενές. Πέριξ της Μονής άρχισαν να εγκαθίστανται πλην μοναχών και κοσμικοί με τις οικογένειες τους ανεγείροντας οικίες και έχοντας ως άσυλο την εν ήδη κάστρου οχυρωμένη Μονή σε περίπτωση κινδύνου πειρατικής επιδρομής. Έτσι η Μονή συνδέθηκε με την ιστορία και την ανάπτυξη του νησιού.

3.4.α. Γενικά στοιχεία για την Μήλο.

Μερικά ναυτικά μίλια νοτιοδυτικά της Τήνου, υπάρχει ένας ανερχόμενος αντίπαλος στον τομέα του θρησκευτικού τουρισμού: πρόκειται για την Μήλο με τις κατακόμβες. Έως τώρα, το νησί ήταν περισσότερο γνωστό για τις παραλίες του. Στα τέλη Ιουλίου νομοσχέδιο του Υπουργείου Εσωτερικών κατατέθηκε στη Βουλή προβλέποντας την αναγνώριση της Μήλου ως «ιεράς νήσου», όπως είναι η Τήνος και η Πάτμος. Στόχος της αναγνώρισης, αναφέρει το νομοσχέδιο, είναι να προστατευτούν κυρίως οι κατακόμβες και να καθιερωθεί η Μήλος ως παγκόσμιο προσκυνηματικό κέντρο.

3.4.β. Μετρήσεις επισκεψιμότητας στην Μήλο.

Όπως ήδη προαναφέραμε στόχος του νομοσχεδίου είναι η Μήλος να καθιερωθεί ως παγκόσμιο θρησκευτικό κέντρο, και από ότι δείχνουν οι πρώτες μετρήσεις δεν θα δυσκολευτεί να αναδειχθεί ως κέντρο θρησκευτικού τουρισμού στην Ελλάδα. Η προσέλευση του κόσμου από την ημέρα που άνοιξαν είναι εντυπωσιακή. Από τις 22/07/09 έως σήμερα τις έχουν επισκεφτεί περισσότεροι από 3.000 (τρεις χιλιάδες) άνθρωποι.

3.4.γ. Στοιχεία για τις Κατακόμβες.

Οι κατακόμβες, το παλαιοχριστιανικό νεκροταφείο της Μήλου βρίσκεται κοντά στον σημερινό οικισμό Τρυπητή. Είναι μοναδικές σε μέγεθος στην Ελλάδα και θεωρούνται από τις σημαντικότερες στον κόσμο μαζί με αυτές στην Ρώμη (της Αγίας Πρισκίλλης), και των Αγίων Τόπων.

Ιδρύθηκαν πιθανότατα στα τέλη του 2^ο αιώνα, αλλά φαίνεται πως οι ταφές συνεχίστηκαν έως τα τέλη του 5^ο αιώνα, όπως αποδεικνύεται από τις επιγραφές που έχουν διασωθεί και τη διακόσμηση σε μερικούς τάφους. Εκτός, από νεκροταφείο όμως αποτελούσαν και τόπο λατρείας. Επισκέψιμες είναι σήμερα δύο μεγάλες στοές ενώ κλειστή παραμένει η Τρίτη.

3.4.δ. Οι κατακόμβες.

Οι κατακόμβες είναι το πρώτο κοινοτικό νεκροταφείο των πρώτων χριστιανικών χρόνων στην Μήλο. Η αρχική τους μορφή ήταν τρεις μεγάλες ανεξάρτητες υπόγειες στοές (Α,Β,Γ) λαξευμένες στο πορώδες ηφαιστειογενές πέτρωμα που κάθε μία συνδεόταν με άλλες μικρότερες. Σήμερα αποτελούν σύμπλεγμα καθώς οι τρεις κεντρικές στοές συγκοινωνούν μεταξύ τους με νεότερες διανοίξεις που κατασκευάστηκαν τον 20^ο αιώνα.

Το σύμπλεγμα συμπληρώνει ένας ορθογώνιος νεκρικός θάλαμος στην μορφή cubacula των κατακομβών της Ρώμης. Η κάθε στοά έχει διαφορετικό πλάτος που ποικίλλει από ένα μέχρι πέντε μέτρα, και διαφορετικό ύψος, από 1.60 μέχρι 2.50 μέτρα. Στα τοιχώματα των στοών είναι χαραγμένες καμάρες, τα «arcosolia», μέσα στις οποίες έχουν διαμορφωθεί τα μνήματα ενώ ένας μεγάλος αριθμός ταφών, υπάρχει και στο δάπεδο όλων των στοών. Μερικά από τα αρκοςόλια έχουν χρωματική διακόσμηση στεφάνη των αρκοςολίων να φέρει ταινία συνήθως κόκκινου χρώματος και την επιφάνεια του τυμπάνου να είναι χρωματισμένη σε μπλε βαθύ χρώμα.

Οι κατακόμβες εκτός από κοιμητήριο ήταν και τόπος λατρείας όπως αποδεικνύεται από το κομμάτι του πετρώματος που έχει αφηθεί στη θέση του, στο μέσο περίπου της στοάς Β για να χρησιμεύσει ως Αγία Τράπεζα. Από τις βάσεις που βρέθηκαν στα τέσσερα άκρα κατά την έρευνα του 1928, υποθέτουμε ότι πάνω από την τράπεζα υπήρχε αρχικά «κιβώτιο». Το σχήμα, που θυμίζει σαρκοφάγο, οδήγησε και στην υπόθεση ότι επρόκειτο για τον τάφο κάποιου επισήμου ή ενός από τους πρώτους επισκόπους της χριστιανικής Μήλου.

Μέσα στις κατακόμβες ανακαλύφθηκαν διακόσιοι ενενήντα ένας (291) τάφοι. Σε κάθε τάφο τοποθετούνταν πολλοί νεκροί. Υπολογίζεται ότι οι νεκροί που είναι θαμμένοι μέσα στις κατακόμβες φτάνουν έως και τις οχτώ χιλιάδες (8.000).

3.4.ε. Τα μοναστήρια της Μήλου.

Ένα από τα δύο μοναστήρια του νησιού είναι η Μονή Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου του Σιδεριανού και βρίσκεται στο νότιο τμήμα του νησιού, στον Χάλακα. Η Μονή κτίστηκε το 1582 και ακριβώς κάτω από το μοναστήρι βρίσκεται το σπήλαιο Συκιά. Υπάρχουν πολλοί θρύλοι για το μοναστήρι αυτό αλλά και για τα θαύματα του Αγίου. Τεκμήρια για όλα αυτά σώζονται μέχρι και σήμερα στο εσωτερικό του μοναστηριού. Η λαϊκή παράδοση αναφέρει ότι στη γιορτή του Αγίου εμφανίστηκαν πειρατές οι οποίοι γρήγορα έγιναν αντιληπτοί από τον κόσμο. Κλείστηκαν στην εκκλησία και μετά από προσευχές η πόρτα «σιδερώθηκε» κι έτσι οι πειρατές δεν μπορούσαν να ανοίξουν την πόρτα. Στη συνέχεια ένας από αυτούς ανέβηκε στην οροφή κρατώντας ένα πιστόλα, και αφού πέρασε το χέρι του σημάδεψε τους πιστούς. Τότε λέγεται ότι έκανε το θαύμα του ο Άγιος και το χέρι του πειρατή «ξεράθηκε» και η πιστόλα έπεσε μέσα στην εκκλησία, όπου και φυλάσσεται.

Το δεύτερο μοναστήρι είναι εκείνο της Αγίας Μαρίνας. Η Μονή κτίστηκε το 1672 και βρίσκεται κοντά στην Χιβαδολίμνη, στην περιοχή του Χάλακα, στον δρόμο από τον Αδάμαντα προς το χωριό Εμπορείος. Η τοποθεσία όπου βρίσκεται η μονή είναι πολύ όμορφη και έχει εκπληκτική θέα προς την είσοδο του λιμανιού.

3.5.α. Η ιστορία της Κέρκυρας.

Ιστορία και πολιτισμός χιλιάδων ετών έχει προικίσει την Κέρκυρα με πολλά μνημεία και παραδόσεις. Από το Αχίλλειον, το αγαπημένο θέρετρο της αυτοκράτειρας Σίσσυ, μέχρι το ταπεινό ξωκλήσι, από θεμέλια αρχαίων τειχών (στην Παλαιόπολη, κοντά στο Κανόνι), μέχρι τα πανύψηλα Βυζαντινά και Ενετικά τείχη (το κάστρο στο Γαρδίκι, το Αγγελόκαστρο, το Παλαιό Φρούριο και το Νέο Φρούριο), από Ρωμαϊκά θερμά λουτρά (Μπενίτσες) και εκπληκτικά Παλάτια (του Αγίου Μιχαήλ και του Αγίου Γεωργίου ή του Μον Ρεπό), μέχρι αυστηρά μοναστήρια (της Παναγίας Παλαιοκαστρίτσας ή της Πλατυτέρας), υπάρχουν τα πάντα που μπορούν να μαγέψουν τον «ψαγμένο» ταξιδιώτη. Εκτός, και αν σας μαγέψουν οι τρεις Φιλαρμονικές και οι τριάντα ή και περισσότερες μπάντες χάλκινων πνευστών, οπότε δεν φτάνουν, όχι μια αλλά πολλές επισκέψεις για να απολαύσετε μόνο αυτές.!

3.5.β. Οι εκκλησίες της πόλης.

- ❖ Ο Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος (1480): Από τους πρώτους Καθεδρικούς Ναούς των Μεγάλων Πρωτοπαπάδων. Ανήκει στον επτανησιακό τύπο, ξυλόστεγης μονόκλιτης βασιλικής με περιμετρικό χαμηλό κλειστό διάδρομο «εξωνάρθηκα». Η εξωτερική όψη, πολύ απλή, με τη βαθμιδωτή διάταξη των στεγών και το χαρακτηριστικό διάτρητο κωδωνοστάσιο να υψώνεται πάνω από το ιερό. Στο τέμπλο υπάρχουν έργα της σχολής Τζάννε, Τζέννου και Χρυσολωρά, ενώ η ουρανία είναι σύνθεση του Σπεράντζο (1773).
- ❖ Παναγία των Ξένων, Κυρά Φανερωμένη (αρχές 18^{ου} αιώνα): Τρίκλιτη, ξυλόστεγη, βασιλική. Κτίστηκε από τον ιερομόναχο Νικόδημο και αποτέλεσε ιδιαίτερη ενορία Ηπειρωτών (συντεχνίες γουναράδων και χρυσοχόων). Το ξύλινο τέμπλο της ανακατασκευάστηκε το 1875. Η ουρανία είναι ζωγραφισμένη από τον Ν. Κουτούζη (18^{ου} αιώνας).
- ❖ Άγιος Νικόλαος των Γερόντων (αρχές 16^{ου} αιώνα): Μια από τις πλουσιότερες εκκλησίες (οικογένεια ευγενών). Ανήκει στον επτανησιακό τύπο με κάποιες παραλλαγές λόγω προσαρμογής στη συγκεκριμένη θέση. Υπήρξε Καθεδρικός Ναός μέχρι το 1712. Ένα σπάνιο δείγμα εμφάνισης άμβωνα με πρόσβαση από τον εξωνάρθηκα. Με υπέροχο σκαλιστό τέμπλο, από τα παλαιότερα σωζόμενα στην πόλη.
- ❖ Σπηλιώτισσα και Άγιος Βλάσιος (1577): Από το 1841 Μητροπολιτικός Ναός. Τρίκλιτη βασιλική που αντικατέστησε παλαιότερη, στην ίδια θέση. Εκεί υποστεί παρεμβάσεις έστω και έξω. Ανάμεσα, στις πολυάριθμες εικόνες που την κοσμούν ξεχωρίζουν εκείνες των Μ. Δαμασκηνού (16^{ου} αιώνας), Εμμανουήλ Τζάννε (17^{ου} αιώνας), Παραμυθιώτη (18^{ου} αιώνας), ενώ η αμφίπλευρη εικόνα της Παναγίας Δημοσιάννας είναι η παλαιότερη (15^{ου} αιώνας) και πιο σημαντική εικόνα του ναού.

- ❖ Παναγιά Κρεμαστή και Άγιος Ιάκωβος (πριν τον 16^ο αιώνα): Ανήκει στον επτανησιακό τύπο, συνδυασμένη με την κατοικία του ιερέα. Από τον εξωνάρθηκα διατηρείται το δυτικό τμήμα. Χαρακτηριστική η γεωμετρική διακόσμηση στην βόρεια όψη που θυμίζει groffito. Εσωτερικά ιδιαίτερα μεγαλοπρεπής, με μαρμάρινο τέμπλο όπου τα θυρώματα του κοσμούνται με μοτίβο φύλλων αμπέλου, πέτρινα προσκυνητάρια και εντυπωσιακές πελώριες εικόνες του Σπεράντζα (18^{ος} αιώνας).
- ❖ Μονή της Πλατυτέρας (1714): Σημαντικό μοναστηριακό συγκρότημα το οποίο σχετίζεται με πολλές επώνυμες οικογένειες (Καποδίστρια). Μοναστηριακή αυλή με τρίπλευρη στοά στο ισόγειο και κεντρικό πηγάδι. Ο ναός πλουσιότατος με έργα αγιογραφίες σπουδαίων ζωγράφων (Μαντούνης, Κουτούζης), με επιχρυσωμένο περίτεχνο ξυλόγλυπτο τέμπλο, ποικιλία σημαντικών εικόνων έργων του 17^{ου} αιώνα Τζάννε, Πουλάκη, Κλόντζα και πολύτιμα κειμήλια. Πάνω από την κεντρική είσοδο, υψώνεται πυργοειδές κωδωνοστάσιο, έργο του 1864.
- ❖ Ναός του Παντοκράτορα (αρχές 16^{ου} αιώνα): Απλούστερης μορφής από τη προηγούμενη. Ανήκει στον επτανησιακό τύπο, άλλοτε με εξωνάρθηκα στη βόρεια πλευρά. Η όψη της, που συνδυάζεται με το κωδωνοστάσιο διάτρητου τύπου (σωζόμενο εν μέρει), τονίζεται με την τοξωτή θύρα της κύριας εισόδου και τον ανάγλυφο άγγελο στην κορυφή της στέγης (έργο του γλύπτη Torretti, 18^ο αιώνα). Το σωζόμενο μαρμάρινο τέμπλο ζωγραφισμένο από τον Χρυσολωρά.
- ❖ Μονή Άγιου Φραγκίσκου (αρχές 13^{ος} αιώνας) Καθολική: Το παλαιότερο τμήμα και το παρεκκλήσι του Αγίου Άγγελου ανάγονται στο 13^ο αιώνα αρκετά αλλοιωμένα όμως. Σήμερα, σώζονται το καθολικό της μονής με μετασκευές 17-18^{ος} αιώνας και η μοναστηριακή αυλή με στοά. Ενδιαφέρουσα διακόσμηση που σώζεται ελάχιστα στην πλευρά του cloître.
- ❖ Μονή Παναγίας Τενέδου (αρχές 18^{ου} αιώνα): Καθολικό μονής που χτίστηκε, σε θέση παλαιότερου ναού. Η πιο σημαντική από αρχιτεκτονική άποψη, θολοσκεπής εκκλησία με εξικόρυφο αναγεννησιακού χαρακτήρα τρούλο πάνω από το ιερό (θυμίζει Duomo Φλωρεντίας). Πρόκειται, για μια μονόκλιτη βασιλική με διπλά πλάγια παρεκκλήσια και πυργοειδές κωδωνοστάσιο και αποτελεί μνημείο με ιδιαίτερη πλαστικότητα.
- ❖ Ναός Αγίου Ιακώβου – Duomo (τέλη 16^{ου} αιώνα): Από το 1632 Λατινική Μητρόπολη. Αναστηλώθηκε μετά τους βομβαρδισμούς του 1943. Κομψό κτίριο, με την τυπική μπαρόκ καμπύλη του 17^{ου} αιώνα, στο αέτωμα του, το δαντελωτό πύργο γοθτικής μορφολογίας και το ψηλό καμπαναριό του.
- ❖ Εβραϊκή Συναγωγή: Πρόκειται για την «Παλιά» ή «Ελληνική» Συναγωγή (Sinagoga Vecchia). Το σημερινό κτίριο, απλή μορφής με τοξωτά ανοίγματα είναι του 19^{ου} αιώνα, κτισμένο πάνω σε παλαιότερη. Σώζεται το ενετικό υπόγειο με σταυροθόλια. Είχε δυο παραρτήματα το Oratorio Medrage (1820) και το Tempio Nuovo το οποίο κτίστηκε επάνω σε προηγούμενο το 1850.

3.5.γ. Στοιχεία για την εκκλησία του Αγίου Σπυριδώνα.

Στεγάζει το λείψανο του Πολιούχου της πόλης. Η ιερότερη και πιο φημισμένη εκκλησία του νησιού. Μονόκλιτη ξυλόστεγη βασιλική, ιδιοκτησία άλλοτε της οικογένειας Βούλγαρη. Φέρει εντυπωσιακό πυργοειδές κωδωνοστάσιο (το ψηλότερο της πόλης) το οποίο καταλήγει σε διάτρητο τμήμα για τις καμπάνες. Το εσωτερικό του ναού είναι ιδιαίτερα επιβλητικό, με πολλά κειμήλια και αναθήματα. Η ουρανία ζωγραφισμένη το 18^{οο} αιώνα από τον Π. Δοξαρά, καταστράφηκε και αντικαταστάθηκε με αντίγραφο του 19^{οο} αιώνα από τον Π. Ασπιώτη. Το μαρμάρινο τέμπλο και η πολυτελής λάρνακα είναι έργα του 19^{οο} αιώνα.

3.5.δ. Η ιστορία του Αγίου Σπυριδώνα.

Ο Άγιος Σπυρίδωνας γεννήθηκε το περί το 270 μ.Χ στο χωριό Άσσια της Κύπρου. Στα νεανικά του χρόνια ζούσε ως ένας απλός αλλά πιο ενάρετος βοσκός. Παντρεύτηκε και απέκτησε μια κόρη, την Ειρήνη. Μετά τη χηρεία του ασπάσθηκε το μοναχικό βίο, μελέτησε πολύ σύντομα έγινε Επίσκοπος της Τριμυθούνας. Έλαβε μέρος στην Α΄ Οικουμενική Σύνοδο το 325, όπου η θαυματουργήσε. Κοιμήθηκε το 348 μ.Χ.

Το λείψανο του, που διατηρήθηκε ακέραιο μετά την ταφή του και ανέδιδε ευώδεις αναθυμιάσεις, αρχικά διατηρήθηκε σε εκκλησία της πατρίδας του. Μετά την κατάληψη της Κύπρου από τους Άραβες μεταφέρθηκε στην Κωνσταντινούπολη, το 691. Τρία χρόνια μετά, την άλωση της πόλης, ο ιερέας Γεώργιος Καλοχαιρέτης μετέφερε το λείψανο του, μαζί με εκείνο της Αγίας Θεοδώρας της Αυγούστας, σ΄ ένα χωριό κοντά στην Άρτα και στην συνέχεια για μεγαλύτερη ασφάλεια μεταφέρθηκαν στην Κέρκυρα.

Αν υπάρχει κάτι το οποίο η Κέρκυρα είναι έκτοτε αναπόσπαστα δεμένη μέσα στη νεότερη ιστορική της πορεία, σίγουρα είναι ο προστάτης και πολιούχος της Άγιος Σπυρίδωνας. Η λατρεία των Κερκυραίων, στον θαυματουργό τους Άγιο δεν είναι απλά ένα οποιοδήποτε θρησκευτικό συναίσθημα, είναι η αγάπη, η ελπίδα και η παρηγοριά τους.

Το σκίνηωμα του Άγιου Σπυριδώνα λιτανεύετε στην Κέρκυρα κάθε χρόνο τέσσερις φορές:

1. Την Κυριακή των Βαΐων σε ανάμνηση θαύματος για την απαλλαγή των κατοίκων, από την πανώλη, το 1629.

2. Το Μεγάλο Σάββατο σε ανάμνηση θαύματος για τη διάσωση της Κέρκυρας από δεινή σιτοδεία, το 1533.

3. Την 11 Αυγούστου σε ανάμνηση θαύματος που συνδέει με την διάσωση της Κέρκυρας από την τρομερή επιδρομή των Τούρκων, το 1716.

4. Την πρώτη Κυριακή του Νοεμβρίου σε ανάμνηση θαύματος για την διάσωση των κατοίκων από μία δεύτερη επιδημία πανώλης, το 1673.

Η μνήμη του Αγίου Σπυριδώνα γιορτάζεται στις 12 Δεκεμβρίου.

3.6.α. Ιστορία της Ζακύνθου.

Στη διάρκεια της πολύπαθης ιστορίας του νησιού και μετά από τις πολυάριθμες εισβολές που αναγκάστηκαν να υποστούν οι κάτοικοι του, γεννήθηκαν στην Ζάκυνθο πολλές λαϊκές παραδόσεις συνδεδεμένες βασικά, με τη θρησκευτική λατρεία που ένωνε τους νησιώτες στις μάχες εναντίον κατακτητών.

Μέσα στους αιώνες, οι λαϊκές γιορτές θρησκευτικού χαρακτήρα, των οποίων η παράδοση ακολουθείται μέχρι σήμερα, αντιπροσώπευαν στιγμές συνεύρεσης και διασκέδασης ιδίως για τις κατώτερες κοινωνικές τάξεις που ήταν αποκλεισμένες από τις άλλες κοινωνικές εκδηλώσεις.

Σήμερα, οι λαϊκές γιορτές είναι πάρα πολλές και επιτρέπουν σε δεκάδες χωριά, μικρά και μεγάλα, να ζωντανέψουν με χιλιάδες φώτα και χρώματα. Ανάμεσα τους οι πιο σημαντικές γιορτές του Αγίου Διονυσίου, οι Αποκριές και το Πάσχα.

Πρέπει να τονίσουμε ότι, στις μέρες μας οι κάτοικοι του νησιού ζουν από τον τουρισμό τους καλοκαιρινούς μήνες (Μάιο με Οκτώβριο) και από την γεωργία τον χειμώνα. Τα πιο σημαντικά προϊόντα είναι το λάδι, τα σταφύλια και άλλα. Χάρη στον τουρισμό ανεπτύχθη εξ άλλου και η τοπική χειροτεχνία προϊόντων όπως, χαλιών, κεντημάτων, που πούλιούνται στον τουρίστα.

3.6.β. Οι εκκλησίες της Ζακύνθου.

- Εκκλησία του Αγίου Νικολάου στο Μώλο: Αυτή η εκκλησία, βρίσκεται στην πλατεία Σολωμού, είναι το μόνο κτίριο ενετικού ρυθμού που σώθηκε από τον σεισμό του 1953 και ανοικοδομήθηκε διατηρώντας τα αρχικά του χαρακτηριστικά. Αρχικά, η εκκλησία είχε ανεγερθεί πάνω σε ένα νησί που ένα γεφύρι ένωνε την στεριά, στη συνέχεια αυτό το νησί έγινε αναπόσπαστο τμήμα της πόλης. Για πολλούς αιώνες η εκκλησία άνηκε στο Συνεταιρισμό των Ναυτικών. Η ανέγερση του χρονολογείται τον 17^ο αιώνα, και είναι το πιο παλιό κτίριο στην πλατεία Σολωμού· κατασκευάστηκε σε αναγεννησιακό ρυθμό εκτός από το καμπαναριό του που θυμίζει περισσότερο βυζαντινό ρυθμό. Στο εσωτερικό του διάστημα της ζωής του λειτουργούσε σε αυτή την εκκλησία.
- Εκκλησία του Αγίου Μάρκου: Μικρών διαστάσεων, είναι η μοναδική καθολική εκκλησία του νησιού. Δίπλα στο μουσείο Σολωμού και Κάλβου μοιάζει να αποτελεί ένα και μόνο κτίριο λόγω του ότι έχουν χτιστεί με τον ίδιο αρχιτεκτονικό ρυθμό.
- Εκκλησία Αγίου Νικολάου του Κοιλιώμενου: Μόλις φτάνει κανείς στο Κοιλιώμενο εντυπωσιάζεται από το μεγαλόπρεπο καμπαναριό της εκκλησίας του Αγίου Νικολάου. Η εκκλησία και το καμπαναριό χωρίζονται από ένα δρόμο και μοιάζουν λόγω της εξωτερικής τους όψης, σαν να είναι δυο διαφορετικές και ξεχωριστές μονάδες. Το καμπαναριό με την τετράγωνη βάση χαρακτηρίζεται από τέσσερις ορόφους, στον τρίτο μπορείτε να θαυμάσετε δυο αψίδες και στον τελευταίο, με εξάγωνη βάση, πολυάριθμες ανάγλυφες διακοσμήσεις.
- Εκκλησία Αγίας Μαύρας: η εκκλησία της Αγίας Μαύρας που βρίσκεται στο κέντρο του Μαχαιράδου, ξεχωρίζει περισσότερο για όσα μπορείτε να

θαυμάσετε στο εσωτερικό παρά στο εξωτερικό της. Εκτός, από τις πολλές τοιχογραφίες, ξεχωρίζει μία εικόνα που αναπαριστά την Αγία στη μνήμη της οποίας είναι αφιερωμένη η εκκλησία· σύμφωνα με ένα θρύλο αυτή η εικόνα χρονολογείται από τον 3^ο αιώνα μ.Χ και προέρχεται από την Αίγυπτο, χώρα όπου έζησε και μαρτύρησε η Αγία Μαύρα.

- Εκκλησία της Παναγιάς της Κεριώτισσας: Στο ορεινό χωριουδάκι Κερί στη νότια πλευρά του νησιού, υπάρχει μια εκκλησία πολύ μεγάλη που περιβάλλεται από πάρκο. Μπορείτε, εύκολα να την βρείτε γιατί από το μεγάλων διαστάσεων καμπαναριό, οι καμπάνες ακούγονται σε όλο το χωριό και μετράνε το χρόνο που μοιάζει να έχει σταματήσει στον περασμένο αιώνα.
- Εκκλησία στη θάλασσα: Σε αυτό το νησί το τόσο δεμένο με την θρησκεία, εκκλησίες βρίσκονται παντού, ακόμα και στη θάλασσα. Μόλις, φτάσετε στον Άγιο Νικόλαο παραλία στο νότιο τμήμα του νησιού, θα βρείτε αριστερά μια λωρίδα γης όπου υπάρχει ένα άσπρο εκκλησάκι.
- Εκκλησία του Αγίου Δηπίου: Στο δρόμο που οδηγεί από την πόλη της Ζακύνθου στο Καλαμάκι θα βρείτε αριστερά κρυμμένο στα πεύκα, ένα μικρό εκκλησάκι σκαφαλωμένο στο λόφο · το μόνο που μένει από την εκκλησία είναι το μικρό καμπαναριό λευκό και γαλάζιο με δυο μικρές καμπάνες και ένα σταυρό στην κορυφή και ένα μέρος από το κύριο κτίσμα. Αυτό το εκκλησάκι φαίνεται σαν να είναι κομμάτι του βράχου, δεν καταλαβαίνει κανείς που αρχίζει το ένα και που τελειώνει το άλλο και αυτό το κάνει μοναδικό.

3.6.γ. Τα μοναστήρια της Ζακύνθου.

- Μοναστήρι της Παναγιάς της Σκοπιώτισσας: Στην κορυφή του όρους Σκόπος, στις πλάτες του χωριού Αργάσι βρίσκεται το μισογκρεμισμένο μοναστήρι που χτίστηκε το 15^ο αιώνα προς τιμήν της Παναγιάς. Από αυτό το μοναστήρι, μέσα στη φύση είναι δυνατόν να δείτε ολόκληρο το νησί, μια θέα που δεν ξεχνιέται και που όπως φαίνεται από το όνομα Μπελβεντέρε εκτιμούσαν οι Ενετοί. Χτίστηκε σε βυζαντινό ρυθμό, πάνω στα ερείπια του αρχαίου ναού της Αρτέμιδος· το σχήμα σταυρού και το εσωτερικό πλούσιο σε τοιχογραφίες κάνουν την εκκλησία πολύ χαρακτηριστική.
- Μοναστήρι της Σπηλιώτισσας: Στο βόρειο τμήμα του νησιού σε ένα μικρό μεσόγειο χωριό της Ορθονιές, είναι δυνατόν να επισκέπτεται το μοναστήρι της Παναγιάς της Σπηλιάς που ανεγέρθη τον 16^ο αιώνα. Αυτό το μοναστήρι μοιάζει να έχει χτιστεί στην άκρη του γκρεμού και το περιβάλλον γύρω του είναι καταπράσινο και πλούσιο σε βλάστηση. Προς το παρόν, μπορεί να το παρατηρήσεις μόνο από έξω, γιατί το εσωτερικό του δεν είναι προσβάσιμο.
- Μοναστήρι της Υπεραγάθου: Για να φτάσετε σε αυτό το μοναστήρι πρέπει να ξεπεράσετε το χωριό Κοιλιώμενου και να πάρετε ένα κάθετο χωματόδρομο στα δεξιά. Ο δρόμος που πρέπει να διανύσετε είναι αρκετά

μακρύς αλλά πνιγμένος στο πράσινο και σε ανθισμένα λιβάδια και από τις δυο πλευρές. Φτάνετε έτσι σ' ένα μικρό μοναστήρι του 17^{ου} αιώνα που είναι αφιερωμένο στην Παναγία. Λίγο έχει μείνει από το παλιό του μεγαλείο μα σ' αυτό το χώρο νιώθει κανείς μια απόλυτη αίσθηση γαλήνης.

- Μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου των Κρημνών: Στο χωριό Αναφωνήτρια, εκτός από το μοναστήρι της Παναγιάς, υπάρχει και το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου των Βραχών χτισμένο πάνω σ' ένα μικρό ακρωτήριο από όπου μπορείτε να θαυμάσετε την θάλασσα. Μπαίνοντας στην αυλή του μοναστηριού μπορείτε να θαυμάσετε: στα αριστερά τα κελιά των μοναχών, στο κέντρο τον πύργο και στα δεξιά ένα μικρό εκκλησάκι. Δεν είναι γνωστή η περίοδος της ανέγερσης του, αλλά καταστράφηκε από τους πειρατές το 1553 και ξαναχτίστηκε σε ενετικό ρυθμό. Ο πύργος με την κυκλική βάση χτίστηκε με σκοπό να προστατεύει το μοναστήρι από τυχόν επιθέσεις.
- Μοναστήρι της Παναγιάς της Αναφωνήτριας: Πνιγμένο στο πράσινο είναι υποχρεωτικός σταθμός για κάθε τουρίστα. Σ' αυτό το μοναστήρι, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο μεσαιωνικός πύργος του 15^{ου} αιώνα που φαίνεται αμέσως στην είσοδο. Αυτός ο πύργος, εν μέρει κατεστραμμένος έχει στην κορυφή τέσσερις αψίδες και ένα σταυρό και σήμερα χρησιμοποιείται σαν καμπαναριό ενώ είχε αρχικά χτιστεί για λόγους άμυνας. Στο εσωτερικό της εκκλησίας υπάρχει μια τεράστιας αξίας εικόνα της Παρθένου και αυτή από τον 15^ο αιώνα, που προέχεται από την Κωνσταντινούπολη και πολυάριθμες τοιχογραφίες. Σ' αυτό το μοναστήρι κατέφυγε ο Άγιος Διονύσιος και έζησε μοναχικό βίο.
- Μοναστήρι της Ελευθερώτριας: Μόλις λίγο έξω από το Μαχαιράδο με κατεύθυνση βόρεια συναντάτε στα αριστερά το μοναστήρι της Παναγιάς της Ελευθερώτριας. Στο εξωτερικό του μοιάζει περισσότερο με κάστρο παρά με μοναστήρι και είναι χαρακτηριστικό οι πολεμίστρες στους πύργους καθώς και η εναλλαγή του λευκού με το κόκκινο, που υπογραμμίζει όλα τα παράθυρα και τις αψίδες. Το μοναστήρι έχει θέα προς τα πεδινά της Ζακύνθου και μένει κανείς κατάπληκτος από την πλούσια βλάστηση που αντικρίζει.
- Μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου: Αυτό το μοναστήρι είναι μεταβυζαντινό, βρίσκεται στο βουνό βόρεια από τις αλυκές και στο παρελθόν λόγω της θέσης του, το χρησιμοποιούσαν οι προσκυνητές σαν χώρο ανάπαυσης, αν και τα έργα που υπάρχουν σ' αυτό είναι μεγάλης αξίας. Υπάρχουν εικόνες, γνωστών ζωγράφων Πουλάκη και Μπάφα και ένα πολύτιμο ξύλινο προσκυνητάρι. Στο συγκρότημα υπάρχει ένα μικρό αβαείο πλάι σ' ένα κτίριο δυο ορόφων και ένα πύργο με κυκλική βάση, που είχε χτιστεί στο παρελθόν για αμυντικούς λόγους.

3.6.δ. Η εκκλησία του Αγίου Διονυσίου.

Αυτή η εκκλησία είναι η μεγαλύτερη της πόλης, είναι αφιερωμένη στον προστάτη του νησιού και βρίσκεται στην παραλία της Ζακύνθου. Ανεγέρθη το 1948 και αντιστάθηκε στο σεισμό του 1953· τώρα το ψηλό καμπαναριό της ξεχωρίζει πάνω από πολλά κτίρια και είναι αναγνωρίσιμο αμέσως όταν μπαίνετε στο λιμάνι. Παρόλο που δεν έχει ιδιαίτερα εξωτερικά χαρακτηριστικά, μπαίνοντας θα σας καταπλήξει με την ποσότητα των τοιχογραφιών, τους πολυελαίους και τα χρώματα. Ανάμεσα στους καλλιτέχνες που συνέβαλλαν στην μεγαλοπρέπεια της εκκλησίας αυτής είναι ο ζωγράφος Δοξαράς και ο τεχνίτης αργυροχόος Μπάφας που έχει φιλοτεχνήσει την ανάγλυφη ασημένια οστεοθήκη όπου φυλάσσονται τα οστά του Αγίου Διονυσίου. Το καμπαναριό που περιβάλλεται από αναρίθμητες λάμπες, φωτίζεται τη νύχτα δημιουργώντας ένα θέαμα μαγευτικό.

3.6.ε. Ο βίος του Αγίου Διονυσίου.

Ο Άγιος Διονύσιος της Ζακύνθου είναι ο Άγιος της ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας. Έζησε και έδρασε στην Ζάκυνθο από τα μέσα του 16^{ου} αιώνα ως και στις αρχές του 17^{ου} αιώνα, ενώ διετέλεσε και επίσκοπος Αιγίνης. Σήμερα αποτελεί ένα από τους λαοφιλέστερους σύγχρονους Αγίους και πολιούχος της πόλης της Ζακύνθου.

Παιδική ηλικία: Ο Άγιος Διονύσιος γεννήθηκε το 1547 στο χωριό Αίγιαλον της Ζακύνθου. Το κατά κόσμο όνομά του ήταν Δραγανίγος. Η οικογένεια του ήταν εύπορη και κατείχε μεγάλη έκταση γης, ενώ οι γονείς του συμμετέχοντας στους πολέμους των Βενετών κατά των Τούρκων απέκτησαν και αριστοκρατικό ιδίωμα. Ο πατέρας του λεγόταν Μώκιος και η μητέρα το Παυλίνα, ενώ είχε άλλα δυο αδέρφια τον Κωνσταντίνο και τη Σιγούρα. Σύμφωνα με τοπικές παραδόσεις της Ζακύνθου, που δεν επιβεβαιώνονται ιστορικά, ο Άγιος είχε για ανάδοχο τον Άγιο Γεράσιμο.

Μοναχικός βίος: Σε ηλικία είκοσι (20) ετών και μετά το τέλος της ζωής των γονιών του, όπως αυτό προκύπτει από τη δωρεά όλης της οικογενειακής περιουσίας στον αδελφό του με ιδιαίτερα μνεία για την αποκατάσταση της αδελφής του, αποφασίζει να εισέλθει στο μοναχικό σχήμα. Η κλίση ήδη έχει διαφανεί από μικρή ηλικία καθώς ακολουθούσε ασκητικό βίο βασισμένος πάνω στην ορθόδοξη πατερική θεολογία. Ο ίδιος παρότι πλούσιος αποφασίζει να εισέλθει στο μοναχισμό και εκάρη στη μονή Στροφάδων, νότια της πόλης της Ζακύνθου, παίρνοντας το όνομα Δανιήλ. Έτσι αφιερώθηκε στην προσευχή, την μελέτη των γραφών και διήγαγε ασκητικό βίο, που τόσο ποθούσε. Σύντομα, μάλιστα φάνηκε και η πνευματική πρόοδος του, με αποτέλεσμα δυο έτη αργότερα να γίνει ηγούμενος της μονής.

3.6.στ. Το τέλος της ζωής του και το άφθαρτο σκήνωμα.

Ο Άγιος Διονύσιος κατά τα τελευταία χρόνια της ζωής του είχε αποσυρθεί στο μοναστήρι της Θεοτόκου της Αναφωνήτριας. Πολύς κόσμος τον επισκέπτετο για να λάβει συμβουλές και να εξομολογηθεί. Τελικά, κοιμήθηκε σε ηλικία εβδομήντα πέντε (75) ετών, στις 17-12-1622, με τελευταία επιθυμία να ταφεί στην εκκλησία του Αγίου Γεωργίου Στροφάδων, όπου και χειροτονήθηκε ιερέας. Τρία έτη μετά εξετάφει και το λείψανο του και στην ανακομιδή παρεδόθει ακέραιο, όπως και παραμένει μέχρι και σήμερα, εκτιθέμενο στο ναό του Αγίου στην Ζάκυνθο. Είναι ένα από τα τρία άφθαρα λείψανα στο Ιόνιο, του Αγίου Σπυριδώνα, του Αγίου Γεράσιμου και του Αγίου Διονυσίου.

Η αγιότητα του αναγνωρίστηκε από το Οικουμενικό Πατριαρχείο το 1703, αλλά στο νησί ένεκα του βίου του, αλλά και του λειψάνου του εκτιμάτο ως άγιος αρκετά νωρίτερα.

3.7.α Τα μοναστήρια της Κεφαλλονιάς.

- Μονή Κηπουραίων: Το μοναστήρι είναι κτισμένο σε μια πανέμορφη τοποθεσία. Πήρε το όνομα του από τους καταπράσινους κήπους που υπήρχαν στην ευρύτερη περιοχή και τους οποίους εκμεταλλευόταν οι μοναχοί για να εξασφαλίσουν τα αναγκαία προς το ζην. Κτίστηκε το 17^ο αιώνα. Στην εκκλησία της μονής θα δείτε πολλές μεταβυζαντινές εικόνες και διάφορα εκκλησιαστικά κειμήλια. Επίσης, στη μονή φυλάσσονται τα λείψανα Αγίων και οι κάρες των κτητόρων της μονής. Σε κοντινή απόσταση βρίσκεται και η μονή της Αγίας Παρασκευής Ταφίων και η Δρακοσπηλιά.
Σήμερα, λειτουργεί ως αντρική μονή.
- Μονή Αγίου Ανδρέα: Το Βυζαντινό μοναστήρι του Άγιου Ανδρέα βρίσκεται στα Περατάτα. Αρχικά, η μονή ήταν αφιερωμένη στην Παναγία Μηλαπιδιάς. Η εκκλησία της μονής κοσμείται με υπέροχες τοιχογραφίες. Αξίζει να επισκεφτείτε το εκκλησιαστικό μουσείο της μονής το οποίο λειτουργεί από το 1988. στο μουσείο φυλάσσεται το δεξί πέλμα του Άγιου Ανδρέα, όπου είναι ορατή η οπή από το καρφί της σταυρώσεως του. το μουσείο στεγάζεται στο παλαιότερο καθολικό της Μονής, το οποίο είναι το μοναδικό κτίριο του συγκροτήματος που διεσώθει από τους καταστρεπτικούς σεισμούς του 1953.
Σήμερα, λειτουργεί ως γυναικεία μονή.
- Μονή Άτρου: Είναι το αρχαιότερο μοναστήρι της Κεφαλλονιάς. Ιδρύθηκε τον 8^ο αιώνα και είναι χτισμένο σε υψόμετρο 760 μέτρων. Είναι φρουριακής αρχιτεκτονικής και ακόμη και σήμερα σώζεται σε αρκετά καλή κατάσταση ο Μεσαιωνικός πύργος. Εδώ μόνασε ο Όσιος Κλήμης. Η μονή υπέστη σοβαρές καταστροφές από τους σεισμούς του 1953.
- Μονή Σισσίων: Σύμφωνα με την παράδοση το μοναστήρι ιδρύθηκε τον 13^ο αιώνα από τον Φραγκίσκο της Ασίζης. Το όνομα της μονής, Σισσία, λέγεται ότι αποτελεί παραφθορά της λέξης Ασίζης. Στην εκκλησία της μονής φυλάσσονται αξιόλογες βυζαντινές εικόνες. Ξεχωρίζει η Παναγία των Σισσίων, που φιλοτεγήθηκε τον 15^ο αιώνα.
- Μονή Κορωνάτου: Η μονή ιδρύθηκε στα τέλη του 15^{ου} αιώνα και σύμφωνα με τις ιστορικές πηγές καταστράφηκε τον επόμενο αιώνα από σεισμό. Αργότερα, ανακατασκευάστηκε και μέχρι σήμερα λειτουργεί ως γυναικεία μονή. Η μονή απέχει 3 χιλιόμετρα από το Ληξούρι. Η ίδρυση της αποδίδεται σ' ένα θαύμα της Παναγίας. Λέγεται ότι ένας βοσκός έβοσκε τα πρόβατα του στην περιοχή που είναι σήμερα η μονή. Ένα κριάρι ξέφυγε από το κοπάδι και πήγε κοντά σε μια συκιά. Ο βοσκός το ακολούθησε και βρήκε πάνω στη συκιά την εικόνα της Παναγίας, την οποία και πήρε στο σπίτι του, όμως η εικόνα επέστρεψε στο σημείο που την είχε βρει ο βοσκός. Μετά την κοινοποίηση του θαύματος, χτίστηκε στην τοποθεσία αυτή ο ναός.
- Μονή Αγριλλίων: Η ίδρυση αυτής της μονής σχετίζεται με την ανεύρεση μιας ακόμη θαυματουργής εικόνας της Παναγίας. Συγκεκριμένα, το 1722,

δυο βοσκοί και η υπηρέτρια τους βρήκαν της εικόνα της Θεοτόκου. Λίγο αργότερα στην ίδια θέση χτίστηκε η μονή. Είναι αξιοσημείωτο ότι μετά την εύρεση της εικόνας και οι τρεις αποφάσισαν να μονάσουν. Στο μοναστήρι αυτό κήρυξε και ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός κατά την περιοδεία του στην περιφέρεια της Σάμης.

3.7.β. Η μονή και το σπήλαιο του Αγίου Γεράσιμου.

Η μονή: Ο Άγιος Γεράσιμος είναι ο προστάτης Άγιος της Κεφαλλονιάς. Οι κάτοικοι του νησιού μιλούν με ιδιαίτερη συγκίνηση για την χάρη του και τιμούν τη μνήμη του με δυο λιτανείες.

Κάθε επισκέπτης της Κεφαλλονιάς θεωρεί ιερό χρέος του την επίσκεψη στη μονή του Αγίου Γεράσιμου. Η ιερά μονή του Αγίου Γεράσιμου βρίσκεται δυτικά του Αργοστολίου, στην περιοχή των Ομαλών, κοντά στην κοιλάδα των σαράντα πηγαδιών. Είναι χτισμένο σε μια πανέμορφη τοποθεσία και περιβάλλεται από αμπελώνες. Το οικοδομικό συγκρότημα περιλαμβάνει το μοναστήρι με το καθολικό της μονής και την καινούργια εκκλησία που είναι αφιερωμένη στον Άγιο και χτίστηκε μετά τον καταστροφικό σεισμό του 1953. Στη μονή φυλάσσεται το σκήνωμα του Αγίου Γεράσιμου.

Το σπήλαιο: Στο εσωτερικό της παλιάς εκκλησίας της μονής βρίσκεται και η είσοδος για το σπήλαιο στο οποίο ασκήτευε ο Άγιος Γεράσιμος. Είναι χαρακτηριστικό ότι η πρόσβαση στη σπηλιά γίνεται μόνο μέσω μιας τρύπας μεσαίου μεγέθους. Εδώ έχουν παρατηρηθεί δυο περίεργα φαινόμενα τα οποία οι πιστοί τα αποδίδουν σε θαύμα του Αγίου. Το πρώτο περίεργο φαινόμενο είναι ότι παρόλο το περιορισμένο της τρύπας, δεν υπάρχει περίπτωση να μην χωρέσει κάποιος όσο υπέρβαρος και αν είναι. Τουλάχιστον, μέχρι σήμερα, όλοι όσοι προσπάθησαν κατάφεραν να εισέλθουν στο εσωτερικό του σπηλαίου. Το δεύτερο φαινόμενο είναι το λασπώδες υγρό που έχουν όλες οι σπηλιές, δεν λερώνει ποτέ τους προσκυνητές. Κι αξίζει να σημειώσουμε ότι το βάθος της φτάνει τα τρία μέτρα και σε κάποια σημεία οι πιστοί εισέρχονται σερνόμενοι.

3.7.γ. Η ζωή του Αγίου Γεράσιμου.

Η ζωή του: Ο Άγιος Γεράσιμος σύμφωνα με την παράδοση γεννήθηκε στα Τρίκαλα της Κορινθίας το 1506. Ο πατέρας του ονομαζόταν Δημήτριος και η μητέρα του Καλή. Ο πατέρας του άνηκε στη βυζαντινή αριστοκρατία, στη μεγάλη οικογένεια των Νοταράδων. Το βαπτιστικό του όνομα του Αγίου Γεράσιμου ήταν Γεώργιος. Ο Άγιος Γεράσιμος μεγάλωσε και μορφώθηκε όπως όλα τα αρχοντόπουλα της εποχής. Στα είκοσι χρόνια του αποφάσισε να πάει στην Ζάκυνθο που ήταν σημαντικό κέντρο γραμμάτων της εποχής καθώς παρ' όλη την Ενετική κατάκτηση υπήρχε εκεί ένας αναγεννησιακός αέρας σε αντίθεση με την υπόλοιπη τουρκοκρατούμενη Ελλάδα.

Η βαθιά σχέση του με την ορθόδοξη πίστη, τον κάνει να εγκαταλείψει τη Ζάκυνθο και να ξεκινήσει προσκυνήματα στα σημαντικότερα πνευματικά θρησκευτικά κέντρα της εποχής του.

Πρώτος του σταθμός η Κωνσταντινούπολη και το Οικουμενικό Πατριαρχείο από όπου πήρε και την πατριαρχική ευλογία και αμέσως μετά το Περιβόλι της Παναγίας τον Άγιο Όρος. Στο Άγιο Όρος ο Άγιος Γεράσιμος έγινε μοναχός. Δεν γνωρίζουμε σε πια μονή αν και πολλοί υποστηρίζουν ότι έγινε στο μοναστήρι των Ιβήρων και ότι ασκήτεψε στο κελί του Αγίου Βασιλείου στην περιοχή της Καψάλας. Ο Άγιος

Γεράσιμος σύμφωνα με τους βιογράφους του έμεινε αρκετά στο Άγιο Όρος και έφυγε όταν αποφάσισε να κάνει ένα ταξίδι στους Αγίους Τόπους, όπου πρέπει να έφτασε γύρω στο 1538. Εκτός, από τον Πανάγιο Τάφο, επισκέφτηκε τη Συρία, τη Δαμασκό, το Σινά, την Αντιόχεια, την Αλεξάνδρεια και την έρημο της Θηβαΐδας.

Ο Άγιος Γεράσιμος λόγω της Ενετικής κυριαρχίας αποφάσισε να πάει στην Κεφαλλονιά. Ασκήτησε πάλι σε σπήλαιο κοντά στο Αργοστόλι. Στο σπήλαιο έμεινε για πέντε χρόνια και έντεκα μήνες οπότε αποφασίζει να εγκατασταθεί στην περιοχή των Ομαλών στους πρόποδες του Αίνου και να ιδρύσει μοναστήρι

Ο Άγιος Γεράσιμος κοιμήθηκε στις 15 Αυγούστου την ίδια μέρα με την αγαπημένη του Παναγία. Στις τελευταίες του στιγμές στην επίγεια ζωή του ήταν κοντά του όπως αναφέρει η παράδοση, ο πατέρας Ιωαννίκιος και άλλοι. Οι ιερείς ντύνουν τον Άγιο με τα άμφια τα οποία φέρει μέχρι σήμερα και μετά από καταnuχτική ακολουθία στην οποία χοροστάτησε ο Επίσκοπος Κεφαλληνίας Φιλόθεος ο Λοβέρδος, ενταφιάζουν το σώμα του Άγιου Γεράσιμου δίπλα και μέσα στο νότιο τοίχο του Ναού. Η πρώτη ανακομιδή του σώματος του Άγιου Γεράσιμου έγινε δυο χρόνια και δυο μήνες μετά την κοίμηση του, στις 20 Οκτωβρίου του 1581. Οι Ενετοί όμως θορυβημένοι από την αφθαρσία του σώματος του ζήτησαν να ταφεί ξανά ώστε να συμπληρωθούν τα τρία χρόνια. Η δεύτερη ανακομιδή του σώματος γίνεται μετά από έξι μήνες και το αποτέλεσμα είναι το ίδιο.

Γι' αυτό το λόγο θεσπίστηκε η κυριώνυμος εορτή του Άγιου Γεράσιμου στις 20 Οκτωβρίου και όχι στις 15 Αυγούστου. Αργότερα όμως οι χριστιανοί γιόρταζαν τη μνήμη του στην κοίμηση της Θεοτόκου όχι όμως στις 15 για να μην επισκιαστεί η κοίμηση της Παναγίας, αλλά στις 16 Αυγούστου. Η ανακήρυξη της αγιότητας του Όσιου Γεράσιμου έγινε το 1622. Ο Άγιος Γεράσιμος ονομάστηκε νέος ασκητής για να τον ξεχωρίζουν από τον Άγιο Γεράσιμο τον Ιορδανίτη.

3.7.δ. Τα θαύματα και οι λιτανείες του Άγιου Γεράσιμου.

Τα θαύματα: Το μεγαλύτερο χάρισμα του Άγιου Γεράσιμου ήταν θαυματουργό. Ο Άγιος έκανε θαύματα όταν ήταν ζωντανός, αλλά εξακολουθεί να κάνει και μετά το θάνατό του. Μερικά από αυτά είναι:

- Η ανάσταση νεκρού.
- Η θεραπεία 12χρονου με υψηλό πυρετό.
- Προσφορά φρούτων στους προσκυνητές του.
- Η θαυματουργή ανεύρεση νερού για το μοναστήρι.
- Η παρουσία του Αγίου στο ναό του και η θαυμασία ευωδία που ανέδιδε.
- Η θεραπεία νεαρού μαθητή στην Κύπρο.
- Η εξομολόγηση αντρόγνου.
- Η ευλογία ιερωμένου.

Οι λιτανείες: Οι Κεφαλλονίτες τιμούν με ιδιαίτερη λαμπρότητα τη μνήμη του Άγιου Γεράσιμου. Προς τιμήν του γίνονται δυο λιτανείες κατά τη διάρκεια του έτους.

Η πρώτη λιτανεία πραγματοποιείται στις 16 Αυγούστου, την ημέρα του θανάτου του και η δεύτερη στις 20 Οκτωβρίου, την ημέρα της ανακομιδής των λειψάνων του, όπου είναι και η επίσημη γιορτή του.

3.7.ε. Το σκήνωμα του Αγίου Γεράσιμου.

Στη διάρκεια και φθορά του χρόνου και κατά την ανακομιδή των λειψάνων του το σώμα του Αγίου Γεράσιμου βρέθηκε άφθαρτο, ακέραιο και ανέδιδε μια ευχάριστη ευωδία. Το σώμα του Αγίου Γεράσιμου φυλάσσεται στη μονή, σε λάρνακα. Πρέπει να τονίσουμε ότι λέγεται, ότι ο Μεγαλοδύναμος έδωσε το χάρισμα στον Άγιο Γεράσιμο να «δαμάζει και να ελευθερώνει το σαλεμένο μας μυαλό» εκείνο που πειράχτηκε από το «αέρι το κακό».

3.8.α. Τα Μετέωρα στο επίκεντρο του θρησκευτικού τουρισμού.

Το Επιμελητήριο Τρικάλων έχει ως στόχο τα Μετέωρα να γίνουν το επίκεντρο του θρησκευτικού τουρισμού. Για να πραγματοποιηθεί αυτό, στόχος είναι η δημιουργία προϋποθέσεων ανάπτυξης συνεργασίας μεταξύ Ελλήνων και ξένων επιχειρηματιών αλλά και η ενημέρωση τους για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εκκλησιαστικών ειδών και του προσκυνηματικού τουρισμού της χώρας μας.

Για αυτό έγιναν και κάποιες συναντήσεις όπου συμμετείχαν περίπου 50 ελληνικές επιχειρήσεις και από τους 2 κλάδους και 30 ξένες επιχειρήσεις κυρίως από ομόδοξες χώρες (Ρωσία – Βουλγαρία – Ρουμανία – Ουκρανία – Μολδαβία- Κύπρος – Ισραήλ και Σερβία).

Επιπλέον, στόχος του Επιμελητηρίου είναι η καθιέρωση των Μετεώρων ως κέντρο για τις διεθνείς επιχειρηματικές συναντήσεις για τον προσκυνηματικό μοναστηριακό τουρισμό και εκκλησιαστικά είδη.

Τα Μετέωρα είναι ένα μοναδικό γεωλογικό φαινόμενο το οποίο μπορεί να αποτελέσει την αιχμή του δόρατος για περαιτέρω τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.

Η πρόταση του Επιμελητηρίου είναι να λειτουργεί στην κωμόπολη της Καλαμπάκας Γεωλογικό Μουσείο ώστε να μπορεί ο επισκέπτης να παρακολουθεί σε τρισδιάστατη μορφή την εξέλιξη του φαινομένου.

3.8.β. Τα Μετέωρα είναι χώρος για θρησκευτικό τουρισμό.

Όπως ήδη προαναφέραμε το Επιμελητήριο Τρικάλων έχει ως στόχο τα Μετέωρα να γίνουν το επίκεντρο του θρησκευτικού τουρισμού, για αυτό προσπαθεί να ευαισθητοποιήσει όλους τους Έλληνες, Κύπριους, Απόδημους αδελφούς μας και Φιλέλληνες έτσι ώστε να έχουν υπόψη τους τα Μετέωρα που είναι ίσως από τους καταλληλότερους για τον θρησκευτικό τουρισμό και πρέπει να έλθουν όλοι οι επισκέπτες διότι ο ερχομός τους για να περάσουν τις μέρες των διακοπών εκτός των άλλων θα στηρίζει και την βιομηχανία ελληνικού τουρισμού διότι:

- Είναι η πηγή εσόδων για τους περισσότερους Έλληνες, διότι η Ελλάδα δεν έχει την ,μεγάλη βιομηχανία αλλά έχει το ελληνικό χάρισμα όπου αγοράζοντας το ένα (ελληνικός τουρισμός) να κερδίζεις δυο (φύση, πολιτισμός).
- Η ύπαρξη τουριστικών εργασιών ώστε να υπάρχει και να εξασκείται η Παροχή Υπηρεσιών, που ανταποκρίνεται μέσα από τα τουριστικά επαγγέλματα, για τα οποία πρέπει να δώσουμε μεγάλη προσοχή ώστε αγοράζοντας το ένα (ελληνικός τουρισμός) να κερδίζεις τρία (φύση – πολιτισμός – θρησκευτικό συναίσθημα).
- Η γνώση πλέον των χώρων που μπορεί να αναπτυχθεί ο ελληνικός τουρισμός μέσα από όλες του τις μορφές, γίνετε μέσα από την κατόπτευση των περιοχών που έχει επισκεφθεί ένας ξένος ή Έλληνας τουρίστας, μια και η Ελλάδα και οι περιοχές της είναι, μια πηγή διαχρονικής διαφήμισης.

Εάν δε οι υπεύθυνοι του ελληνικού τουρισμού χειριζόντουσαν αυτή την εναλλακτική μορφή του ελληνικού τουρισμού και χειριζόντουσαν τον θρησκευτικό τουρισμό σαν εκδρομές, θα ήταν μεγάλο λάθος διότι και τα χρήματα θα χανόντουσαν και δεν θα υπάρχει διαχρονικότητα, ενώ η Ελλάδα και η θρησκεία μας είναι και ζωντανή και διαχρονική. Διότι, ο θρησκευτικός τουρισμός:

- ✓ Δεν πρέπει να δράσει, σαν τις εκδρομές των θεοφοβούμενων ανθρώπων, μεγάλης ηλικίας, που πηγαίνουν σε μια μέρα να επισκεφθούν τρία μοναστήρια.
- ✓ Δεν πρέπει να είναι μόνο για τους ορθόδοξους αλλά και να απευθυνθούν στους χριστιανούς όλων των δογμάτων.
- ✓ Δεν πρέπει να είναι μόνο για τους γέρους .
- ✓ Δεν πρέπει να αποκλείονται οι θιασώτες ξένων θρησκειών ούτε ακόμα οι άθεοι διότι όλοι αυτοί κάτι θα κερδίσουν και δεν κερδίσουν αυτοί τότε θα χάσει ο ελληνικός τουρισμός.
- ✓ Δεν πρέπει να κινούμαστε στον χώρο της θρησκευτικότητάς του ελληνικού χώρου, παρουσιάζοντας τα καλά που έχει να προσφέρει η ελληνική θρησκεία στην Ελλάδα μέσα από την Ορθόδοξη Χριστιανική Θρησκεία, ώστε να γίνει κατανοητό το ότι και η ψυχή του ανθρώπου μπορεί να ωφεληθεί, εκτός των άλλων πλεονεκτημάτων που παρέχει η φύση, όπου υπάρχουν τα χιλιάδες μοναστήρια.
- ✓ Δεν πρέπει όμως να επηρεάσουμε με οποιονδήποτε τρόπο, την θρησκευτικότητα και τη ζωή των ανθρώπων που εντυφούν μέσα στους χώρους των Μοναστηριών, ούτε να μπούμε σε διαδικασίες μετατροπής καθεστώτος, διότι για όλα υπάρχουν λύσεις ώστε να υπάρχουν σ' ένα και τα τρία.

3.8.γ. Τα Μετέωρα στο χώρο λατρείας του Τριαδικού Θεού.

Τα Μετέωρα αποτελούν ένα σπάνιο γεωλογικό φαινόμενο, το οποίο σε συνδυασμό με την δύναμη της ανθρώπινης θέλησης δημιουργείται ένα από τα σπουδαιότερα μνημεία του κόσμου. Οι τεράστιοι και πανύψηλοι επιβλητικοί όγκοι προκαλούν δέος στους ταξιδιώτες. Τα μοναστήρια που έχουν ιδρυθεί στις κορυφές των ιερών βράχων αποτελούν χωρίς υπερβολή ένα ανθρώπινο θαύμα και αποδεικνύουν το πραγματικό μεγαλείο της ανθρώπινης θέλησης. Αυτά τα γκριζόμαυρα σμιλευμένα βράχια δεσπόζουν σε όλη την περιοχή της Καλαμπάκας, δίνοντας την αίσθηση ότι την προστατεύουν από κάθε κίνδυνο. Η έκταση του συμπαγούς αυτού αποθετικού υλικού εκτείνεται πολύ πέρα από τα Μετέωρα και καταλαμβάνει χώρο πολλών τετραγωνικών χιλιομέτρων. Συγκεκριμένα, εκτείνεται μέχρι τη γέφυρα Μουργκανίου – Ξηρόκαμπου – Σκεπαρίου και από εκεί μέχρι τη Θεόπετρα.

Η Καλαμπάκα η πρωτεύουσα της ομώνυμης επαρχίας καταλαμβάνει το βόρειο τμήμα του νομού Τρικάλων και απλώνεται στους πρόποδες των βράχων των Μετεώρων. Παραμένει αδιευκρίνιστο το πώς δημιουργήθηκαν οι παράξενοι αυτοί βράχοι. Σύμφωνα με μια θεωρία, πρόκειται για γεννήματα αποθέσεων μεγάλου ποταμού, ενδεχομένως του Αλιάκμονα κατά τον Καινοζωικό αιώνα δηλαδή εξήντα εκατομμύρια χρόνια Π.Χ. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι το παράξενο αυτό γεωλογικό φαινόμενο, δεν αναφέρεται από τους αρχαίους ιστορικούς. Εικάζεται, πως οι βράχοι μέχρι και τα Ρωμαϊκά χρόνια, ήταν ενωμένοι μεταξύ τους με χώματα, άμμο ή άλλα υλικά, τα οποία με ραγδαίες βροχές, τεκτονικά ρήγματα και άλλες αιτίες παρασύρθηκαν προς τα κάτω και απογύμνωσαν τους βράχους. Η αιολική διάβρωση έπαιξε το ρόλο της στα μετέπειτα χρόνια, οπότε και διαμορφώθηκε η σημερινή εικόνα των Μετεώρων.

Από το 11^ο αιώνα αρχίζει η μοναστική ιστορία των Μετεώρων. Μέσα στις διάφορες κοιλάτες των βράχων καταφεύγουν καθημερινά ασκητές και αναχωρητές από διάφορα μέρη της Ελλάδας και κυρίως από τη γύρω περιοχή. Εκεί, στοχάζονται αναπέμπουν ψαλμωδίες, προσεύχονται. Σαν κέντρο τους έχουν το «στύλο της Δούπιανης» πάνω από το Καστράκι και καθημερινά πληθαίνουν. Σήμερα ακόμη φαίνονται ίχνη αγιογραφιών σε τέτοιες κρύπτες κοιλάτες.

Η παράδοση θέλει να έδεσαν σχοινιά στα πόδια των αετών και όταν τα σχοινιά γαντζώθηκαν στις κορυφές, οι ασκητές αναρριχήθηκαν συρόμενοι από τα σχοινιά. Στην πραγματικότητα έφτασαν εκεί με το σύστημα της σκαλωσιάς και την κατασκευή ξύλινων κλιμάκων, όπου προσφερόταν.

Σκάλιζαν τρύπες στους βράχους έβαζαν τα δοκάρια μέσα και μετά συνέχιζαν προς τα πάνω στην κορυφή. Δουλειά δύσκολη, βασανιστική επικίνδυνη. Όταν έφτασαν επιτέλους στις άγονες και έρημες κορυφές και κατασκεύασαν τα πρώτα προσευχητάρια, αφαίρεσαν τις σκαλωσιές και κατασκεύασαν μακρόστενες ξύλινες σκάλες, που τις περισσότερες έσυραν το βράδυ πάνω για να έχουν ασφάλεια. Για την μεταφορά πραγμάτων, παρασκεύασαν το δίχτυ που το τραβούσαν με ανέμη. Θεαματικότατη και άκρως επικίνδυνη κάθε ανάβαση και κάθοδος από την κορυφή στον πάτο και αντιστρόφως.

3.8.δ. Τα μοναστήρια των Μετέωρων.

Τα Μετέωρα αποτελούν ένα σύμπλεγμα από τεράστιους σκοτεινόχρωμους βράχους που υψώνονται, σαν υπολείμματα κάποιας μυθικής γιγαντομαχίας, στο τέλος του Θεσσαλικού κάμπου, κοντά στα πρώτα υψώματα της Πίνδου και των Χασιών, χαρίζοντας στο τοπίο ένα ασύλληπτο θέαμα σε όγκο και μορφή που, και δικαιολογημένα, δημιουργούν αισθήματα φόβου, ιλίγγου, δέους και θαυμασμού ιδιαίτερα όταν αντιληφθεί κανείς ότι στη βάση αυτή έχει αναπτυχθεί ολόκληρη πόλη, ενώ στις κορυφές τους η έννοια του Μοναχισμού έχει ταυτιστεί με την στέρηση, τον κίνδυνο και την μεταρσίωση στον πιο έντονο αναγκαλισμό τους.

Τα μοναστήρια των Μετέωρων αποτελούν σήμερα το δεύτερο πλέον σημαντικό μοναστικό συγκρότημα στην Ελλάδα, ύστερα από το Άγιο Όρος. Τα μοναστήρια είναι χτισμένα στις κορυφές των θεαματικών φυσικών βράχων από ψαμμίτη, στο βορειοδυτικό άκρο της Θεσσαλικής πεδιάδας, στον νόμο Τρικάλων, πλησίον του ποταμού Πηνειού και της οροσειράς της Πίνδου, στην κεντρική Ελλάδα. Από τα τριάντα που υπήρξαν ιστορικά σήμερα λειτουργούν μόνο έξι και τα οποία από το 1998 περιλαμβάνονται στον κατάλογο μνημείων παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO.

Έτσι, στις κορυφές των βράχων των Μετέωρων δημιουργείται η πολιτεία του Ανατολικού Ορθόδοξου Ασκητισμού.

Τα μοναστήρια των Μετέωρων:

- Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος (Μεγάλο Μετέωρο): Πάνω στο «Πλατύλιθο» ο Αθανάσιος ο Μετεωρίτης έχτισε τον πρώτο μικρό ναό, που το μεγάλωσε το 188 ο Ελληνοσέρβος Βασιλιάς της Θεσσαλίας Ιωάννης Ουρέσης Παλαιολόγος.

Αποτελεί και σήμερα ακόμη το καθολικό της μονής Μεταμορφώσεως του Σωτήρος ή Μετέωρων. Ο Αθανάσιος Μετεωρίτης παίρνοντας σαν βάση το τυπικό του Αθανασίου του Αθωνίτη, συνέταξε τον «καταστατικό χάρτη» για όλα τα μοναστήρια των Μετέωρων που ιδρύθηκαν μετά.

Το 1545 η μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, πήρε την οριστική μορφή, αυτή που έχει και σήμερα. Ηγούμενος ήταν την εποχή εκείνη ο Συμεών, που ανήγειρε και άλλα κτίσματα. Το καθολικό της μονής αυτής είναι το μεγαλύτερο των Μετέωρων.

Έχει διαστάσεις 60x32 και ύψος 24 μέτρα. Η ανατολική πλευρά του ιερού κοσμεύεται με τα καλύτερα κεραμοπλαστικά σχέδια και αποτελεί ενδιαφέρον στοιχείο της όλης τοιχοδομίας.

Το εσωτερικό του καθολικού κοσμεύεται με θαυμάσιο αγιογραφικό διάκοσμο. Οι αγιογραφίες του ιερού έγιναν το 1483 και ακολουθούν τεχνοτροπία της λεγόμενης «Μακεδονικής Σχολής». Στον κυρίως Ναό, αγιογραφίες έγιναν το 1552 από τον ξακουστό ζωγράφο Θεοφάνη Στρελίτζα.

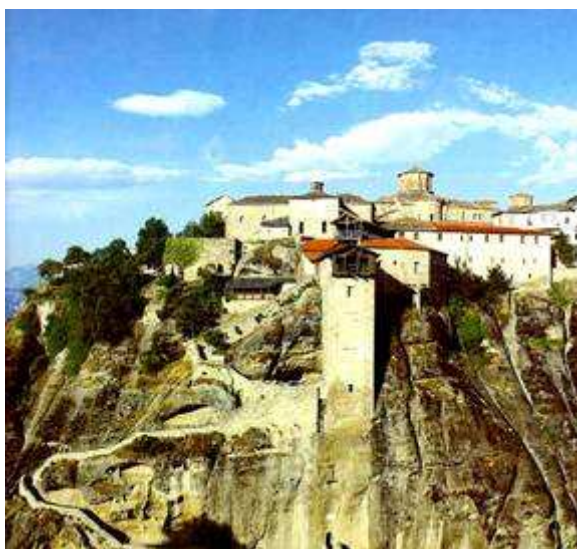
Αξιόλογα ακόμη στοιχεία του καθολικού είναι:

1. Το ξυλόγλυπτο τέμπλο που ανακαινίστηκε το 1791.
2. Ο δεσποτικός θρόνος που είναι διακοσμημένος με σεντέφι και έγινε το 1616.
3. Τα ξυλόγλυπτα προσκυνάρια.

Στον εξωνάρθηκα είναι εντοιχισμένα θαυμάσια πιάτα και στη νοτιοανατολική γωνία είναι προσκολλημένο το μονόχωρο μετά τρούλου παρεκκλήσι του Ιωάννου του Προδρόμου. Στα νοτιοδυτικά το παρεκκλήσι των Ισαποστόλων Κων/νου και Ελένης. Είναι μονόχωρο τρουλωτό κτίσμα που στηρίζεται σε τέσσερα τόξα.

Αξιόλογη είναι και η τραπεζαρία, που σήμερα στεγάζει κειμήλια, φορητές εικόνες, λειψανοθήκες, σταυρούς, χειρόγραφα και άλλα αξιόλογα αντικείμενα του μοναστηριού χρονολογούμενα από το 14^ο - 16^ο αιώνα.

Ο εξώστης με την ανέμη και τα παλαμάρια, η αποθήκη με την πολύ μεγάλη ξύλινη κάδα, η είσοδος του Μοναστηριού και η σκίτη του ιδρυτή της Μονής, είναι τα άλλα αξιοθαύμαστα από το μοναστήρι αυτό, που μπορεί κανείς να θαυμάσει.

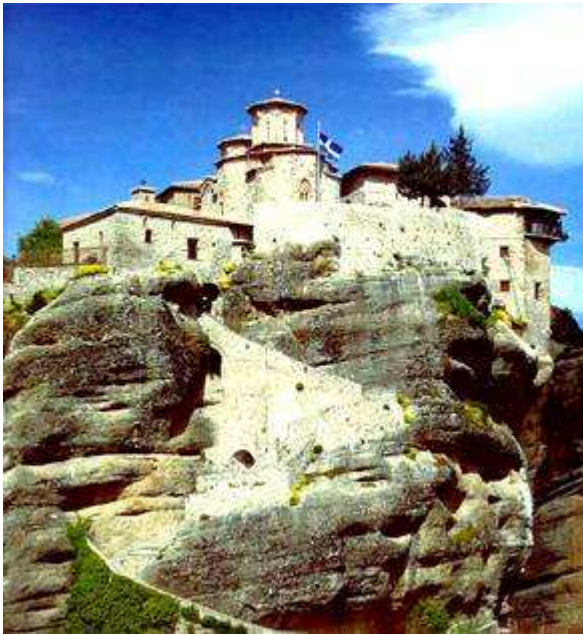
- Μονή Βαρλαάμ: Λίγο πιο κάτω από τη Μονή Μεταμορφώσεως ορθώνεται περήφανα, στο Μετεωρικό χώρο η περιώνυμη μονή Βαρλαάμ. Πρώτος οικιστής ο πιο σύγχρονος του Αθανάσιου Μετεωρίτη, ασκητής Βαρλαάμ.

Ιδρύθηκε το 1517 πάνω σε παλαιότερα κτίσματα, που άρχιζαν από την εποχή του Μοναχού Βαρλαάμ, από τους Γιαννώτες αδελφούς Θεοφάνη και Νεκτάριο Αψαρά. Το καθολικό στο όνομα των Αγίων Πάντων περιβάλλεται από πολλά κτίσματα γύρω, που προστέθηκαν στη συνέχεια.

Στον νάρθηκα υπάρχουν οι τάφοι και οι εικόνες των ιδρυτών. Είναι κτισμένη κατά τον αγιορείτικο τύπο, όπως και η μονή Μεταμορφώσεως. Είναι σταυροειδής, εγγεγραμμένη με νάρθηκα τρουλωτό. Έχει υπέροχες αγιογραφίες που τις έκαναν οι ζωγράφοι Γεώργιος και Φράγκος Δικοτάρης και ίσως και ο Φράγκος Κατελάνος.

Μερικές από τις παραστάσεις που εντυπωσιάζουν είναι η Κοίμηση του Ιωάννου του Χρυσόστομου, η Κοίμηση του Εφραίμ του Σύρου και οι 24 οίκοι του Ακάθιστου Ύμνου.

Μέσα στο περίβολο σώζεται το νοσοκομείο και το παρεκκλήσι των Τριών Ιεραρχών, καθώς και η παλιά Τράπεζα, που σήμερα μετατράπηκε σε μουσείο της μονής με πολυάριθμα κειμήλια, χειρόγραφα, λειψανοθήκες, φορητές εικόνες, ευαγγέλια και άλλα. Στο μουσείο αυτό, φυλάσσεται και χειρόγραφο ευαγγέλιο που αποδίδεται στον Αυτοκράτορα Κων/νο Πορφυρογέννητο.

- Μονή Ρουσάνου: Χτίστηκε από τους Ηπειρώτες αδελφούς Ιωασάφ και Μάξιμο, το 1545 σε ένα κατακόρυφο και ιδιαίτερα εντυπωσιακό βράχο.

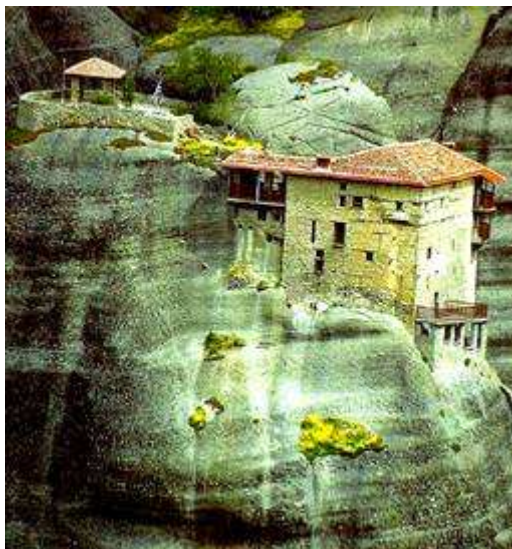
Το μοναστηριακό αυτό συγκρότημα, τριώροφης κατασκευής και ενιαίας στέγης δεν επιτρέπει να φαίνεται το καθολικό, που είναι σταυροειδούς τύπου μετά τρούλου. Και εδώ διατηρούνται αγιογραφίες του 1561, πολλές και αξιόλογες εικόνες κατασκευές με σεντέρι και άλλα.

- Μονή Αγίου Νικολάου Ανάπαυσα: Κολλημένο στους βράχους των Μετέωρων, ιδρύθηκε το 1500 από τον Μητροπολίτη Λαρίσης Διόνυσο.

Αποτελείται από τριώροφη κατασκευή, ενώ μέσα υπάρχουν το παρεκκλήσι του Αγίου Αντωνίου, το καθολικό της μονής και τα κελιά, η Τράπεζα και το παρεκκλήσι του Προδρόμου.

Το καθολικό είναι σταυροειδής ναός με ευρύχωρο νάρθηκα και κοσμείται με θαυμάσιες αγιογραφίες του περίφημου Θεοφάνη Στρελίτσα.

- Μονή Αγίας Τριάδος: Πιθανότερη χρονολογία ιδρύσεως της φαίνεται πως είναι το έτος 1476 και ιδρυτής είναι ο μοναχός Δουμένιος. Είναι και αυτό εντυπωσιακό μοναστήρι με πολλά κελιά. Το παρεκκλήσι του Ιωάννου του Προδρόμου έχει ωραίες αγιογραφίες. Το καθολικό είναι σε τύπο σταυροειδούς δικιονίου ναού με τρουλωτό νάρθηκα. Οι αγιογραφίες αρχαιότερες στον νάρθηκα και νεότερες στον κυρίως ναό διατηρούνται σε ικανοποιητική κατάσταση .

- Μονή Αγίου Στεφάνου: Βρίσκεται στον τελευταίο βράχο των Μετέωρων και από εδώ η θέα προς τον Τρικαλινό κάμπο, τον Πηνειό και τα γύρω βουνά είναι πανοραμική. Ιδρύθηκε από τον Σερβοβυζαντινό ηγεμόνα Αντώνιο Κατακουζηνό περί τα τέλη του 14^{ου} αιώνα.

Το καθολικό αγιογραφήθηκε με θαυμάσιες εικόνες το 1501. Ο άλλος ναός του, βρίσκεται μέσα στο περίβολο του Αγίου Χαραλάμπους και χτίστηκε το 1798. Πολλές αγιογραφίες του καθολικού ναού της μονής του Αγίου Στεφάνου έπαθαν εκτεταμένες καταστροφές κατά την διάρκεια του δεύτερου Παγκόσμιου πολέμου. Ληλατήθηκαν ή και πυρπολήθηκαν, ενώ αρπάχτηκαν πολλά αξιόλογα κειμήλια.

3.9.α. Γενικές πληροφορίες για τον θρησκευτικό τουρισμό στην Κρήτη.

Εντυπωσιακά είναι τα στοιχεία που ανέδειξε η μελέτη για το θρησκευτικό τουρισμό που εκπονήθηκε από την εταιρεία ICAP για λογαριασμό της Περιφέρειας Κρήτης. Στοιχεία που δείχνουν πως ο θρησκευτικός τουρισμός ως μορφή θεματικού τουρισμού έχει μέλλον στην Κρήτη, καθώς το νησί διαθέτει όλα εκείνα τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που βοηθούν προς την κατεύθυνση αυτή. Η μελέτη παρουσιάστηκε στη διάρκεια ημερίδας που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος «Ολοκληρωμένη δράση για την ανάπτυξη, την ενίσχυση και προβολή του θρησκευτικού τουρισμού στην Κύπρο, την Κρήτη και τη Λέσβο» στα πλαίσια της κοινοτικής πρωτοβουλίας Interreg IIIA Ελλάδα - Κύπρος. Στη διάρκεια της ημερίδας όλοι αναγνώρισαν πως οι περίπου 600 χιλιάδες επισκέπτες που έρχονται στο νησί για να δουν από κοντά ναούς μοναστήρια και θρησκευτικά μνημεία μπορούν να αυξηθούν, καθώς ουσιαστικά ακόμα μέχρι σήμερα δεν έχει υπάρξει μία σημαντική προβολή του θρησκευτικού πλούτου του νησιού. Ο προσκυνηματικός περιηγητισμός σίγουρα δεν αποτελεί μία απλή μορφή αναψυχής και δεν απευθύνεται απαραίτητα σε βαθιά θρησκευόμενους αλλά σε κάθε πολίτη που τον διακατέχει ένα ευρύτερο πολιτιστικό και αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον.

Αυτή τη στιγμή στη χώρα μας δραστηριοποιούνται 80 συνολικά γραφεία που διοργανώνουν και προσκηνοματικά ταξίδια πέραν των άλλων δραστηριοτήτων και 5 αποκλειστικά με το θρησκευτικό τουρισμό. Ένας τεράστιος αριθμός τουριστών που φτάνουν στη χώρα μας και στην Κρήτη προέρχονται από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, οι οποίοι αντιμετωπίζουν ένα πολύ μεγάλο πρόβλημα που έχει να κάνει με τις διαδικασίες έκδοσης της Βίζας. Οι τουρίστες αυτοί επισκέπτονται μονές και μοναστήρια για τα οποία έχουν πληροφορίες για θαύματα, αγιάσματα ή αξιόλογα ιερατικά κειμήλια. Αντίθετα οι παραδοσιακοί επισκέπτες του νησιού από τη Γερμανία, την Αγγλία ή τη Γαλλία επισκέπτονται μεγάλους ναούς μέσα σε πόλεις ή μονές και μοναστήρια με ιστορική σημασία. Στη διάρκεια της χθεσινής ημερίδας επίσης επισημάνθηκε πως ο θρησκευτικός τουρισμός θα μπορούσε πολύ εύκολα να συνδυαστεί με άλλες μορφές θεματικού τουρισμού καθώς είναι γνωστό πως τα μοναστήρια και γενικότερα τα ιερά μνημεία βρίσκονται κατά κανόνα χωροθετημένα σε τοποθεσίες ιδιαίτερου φυσικού κάλους. Κάτι που σημαίνει πως θα μπορούσε ο θρησκευτικός τουρισμός να συνδυαστεί με τον αγροτουρισμό, τα τοπικά προϊόντα και την κρητική κουζίνα.

Σύμφωνα με τη μελέτη που παρουσιάστηκε από την ICAP αυτή τη στιγμή στην Κρήτη φτάνουν περίπου 400 χιλιάδες ξένοι επισκέπτες και 200 χιλιάδες Έλληνες για να επισκεφτούν θρησκευτικά μνημεία και οι εκτιμήσεις που κάνει η μελέτη είναι πως μπορούν να ξεπεράσουν το ένα εκατομμύριο τα επόμενα 7 χρόνια. Αρκεί βέβαια να υπάρχει η κατάλληλη προβολή των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του νησιού αλλά και η κατάλληλη στόχευση σε χώρες που έχουν μία παράδοση στη συγκεκριμένη μορφή εναλλακτικού τουρισμού.

3.9.β. Η θρησκευτική ζωή στην Κρήτη.

Από το 10ο αιώνα και μετά τα χριστιανικά μνημεία της Κρήτης πολλαπλασιάζονται. Οικοδομούνται ναοί σύμφωνα με την βυζαντινή αρχιτεκτονική και αρχίζει να διαδίδεται η χριστιανική τέχνη. Ο τρόπος με τον οποίο οι αρχαίοι Κρήτες λάτρευαν τους θεούς τους, σε σπήλαια και σε ιερά κορυφής, μεταφέρθηκε στις νεότερες εποχές, όταν άρχισε να διαδίδεται ο Χριστιανισμός. Οι Χριστιανοί της Κρήτης έχτιζαν συχνά στις ίδιες θέσεις που οι πρόγονοί τους έφτιαχναν τα ιερά κορυφής, πολλές φορές και με τις ίδιες πέτρες που είχαν λαξεύσει τα χέρια των αρχαίων μαστόρων. Οι αρχαίες συνήθειες ενσωματώθηκαν στη νέα θρησκεία και επιβιώνουν ακόμα και σήμερα ως εκπληκτικά μνημεία της θρησκευτικής παράδοσης των Κρητών. Οι αρχαίοι Κρήτες, οι Μινωίτες, λάτρευαν τα ιερά δέντρα και το ίδιο κάνουν οι σημερινοί κρητικοί... οι καλόγριες στέκονται με κατάνυξη και δέος μπροστά στο ιερό δέντρο, προσεύχονται κάτω από τα φύλλα μιας μυρτιάς, κρεμούν στον κορμό και τα κλαδιά της αφιερώματα, όπως ακριβώς έκαναν οι αρχαίοι πρόγονοί τους.

Την περίοδο της Ενετοκρατίας που διήρκεσε μέχρι το 1669, έτος κατά το οποίο ολοκληρώθηκε η κατάληψη του νησιού από τους Τούρκους, ήταν η περίοδος , με την εντονότερη θρησκευτική ζωή. Εκατοντάδες μοναστήρια λειτουργούν στο νησί με μερικές χιλιάδες μοναχούς. Ένας απέραντος μνημειακός πλούτος που αποτελεί και σπουδαίο πολιτισμικό πλούτο. Τα κρητικά μοναστήρια αποτελούν πλέον όχι μόνο θρησκευτικά κέντρα αλλά και εστίες πολιτισμικής και εθνικής συνειδητοποίησης. Σπουδαίοι αγιογράφοι αναλαμβάνουν την τοιχογράφηση των ιερών ναών και σε πολλά μοναστήρια λειτουργούν εργαστήρια αντιγραφής βιβλίων ή και σχολεία ακόμα. Ο Άγγελος, έργα του οποίου βρίσκονται σε μονή της κεντρικής Κρήτης και ο Μιχαήλ Δαμασκηνός αποτελούν δυο χαρακτηριστικά παραδείγματα μεγάλων ζωγράφων που εικονογράφησαν εικόνες για τα μοναστήρια. Την ίδια περίοδο, στο Ηράκλειο, λειτουργούν δεκάδες εργαστήρια ζωγραφικής που φιλοτεχνούν εικόνες για όλο τον ορθόδοξο κόσμο, αλλά και για τους καθολικούς, οι οποίοι φαίνονται να εντυπωσιάζονται με τις εξασλωμένες μορφές των αγίων και των μαρτύρων.

Σ' όλο το νησί σώζονται σήμερα περίπου 850 τοιχογραφημένοι ναοί. Λειτουργούν ακόμη 40 μοναστήρια, αριθμός πολύ μικρός εάν σκεφτεί κανείς ότι πριν από την άλωση της Κρήτης από τους Τούρκους είχαν λειτουργήσει στο νησί πάνω από 700 μοναστικά κέντρα. Πολλά είναι εκείνα που κατέστρεψαν οι Τούρκοι. Άλλα χρησιμοποίησαν σαν στάβλους και άλλα κατεδάφισαν επειδή από εκεί ξεκινούσε η αντίσταση εναντίον τους.

Τελικά, ο πρόωρος εκχριστιανισμός της Κρήτης και η μικρή σχετικά απόσταση από την Αίγυπτο όπου οι πατέρες της ερήμου θεμελίωσαν το μοναχικό βίο συντέλεσαν στο να δεχτεί η Κρήτη νωρίς τα μηνύματα αυτά και να βρουν πρόσφορο έδαφος οι πρώτες για το μοναχισμό αντιλήψεις. Με την εξάπλωση του μοναχισμού που αρχίζει από τα νότια κυρίως παράλια του νομού δημιουργούνται τα πρώτα Μοναστήρια που εξελίσσονται σε προμαχώνες υπεράσπισης της θρησκευτικής και εθνικής συνείδησης. Ο ρόλος των μοναστηριών στις ιστορικές περιπέτειες του νησιού και η βοήθεια τους στους κατά καιρούς εθνικούς αγώνες υπήρξε σημαντική.

3.9.γ. Νομός Χανίων – Μοναστήρια.

- Μονή Γουβερνέτου: Η Ιερά Μονή Γουβερνέτου ευρίσκεται στο ορεινό όγκο του Ακρωτηρίου, ανάμεσα σε ένα βραχώδες περιβάλλον, είναι αφιερωμένη στα Εισόδια της Θεοτόκου και πανηγυρίζει στις 21 Νοεμβρίου.

Στο μοναστήρι φθάνουμε μέσα από το δρόμο που διασχίζει την οροσειρά, γεμάτο αγριελιές, κουμαριές, χαρουπιές και σχίνα. Χαρακτηριστικό της περιοχής είναι η ησυχία και η γαλήνη. Έξωθεν και η βόρεια της Μονής, υπάρχει πλακόστρωτος δρόμος ο οποίος οδηγεί στη σπηλιά της Αρκούδας (Ναός σπηλαιώδης αφιερωμένος στην Υπαπαντή του Κυρίου), στο Καθολικό της Μονής και τέλος στην σπηλιά του Αγίου Ιωάννη του Ερημίτου. Η Μονή είναι ένα κτιριακό συγκρότημα του 16^{ου}, έχει δεχτεί στο παρελθόν πολλές επιθέσεις και καταστροφές, τόσο από τους Τούρκους όσο και από προγενέστερους κατακτητές. Την περίοδο της Γερμανικής κατοχής λειτούργησε ως κέντρο των αγωνιστών του Ακρωτηρίου κατά των εισβολέων, έξωθεν δε της Μονής εδόθησαν φονικότερες μάχες με αρκετούς νεκρούς.

Η Μονή έχει αρκετά εκκλησιαστικά χειρόγραφα και κειμήλια, όπως και αρκετές αξιόλογες εικόνες. Η αδελφότητα της Μονής η οποία έχει εγκατασταθεί τα τελευταία χρόνια προερχόμενη από το Άγιο Όρος, έχει υιοθετήσει το Αγιορείτικο τυπικό. Στην Μονή υπάρχουν περικόλα Μετόχια, όπως του Αγίου Αντωνίου, στο πλάι του φαραγγιού που οδηγεί στη θάλασσα και το μετόχι του Κουμαρέ στους πρόποδες του βουνού.

Τα τελευταία χρόνια η οροσειρά του Ακρωτηρίου και η Μονή δέχονται αρκετούς τουρίστες που αγαπούν τη φύση, το περπάτημα, τη θάλασσα και τις πολυάριθμες σπηλιές των βουνών.

- Μονή Αγίας Τριάδας: Η Ιερά Μονή Αγίας Τριάδας Ακρωτηρίου Χανίων κτίστηκε από τους αδελφούς μοναχούς Ιερεμία και Λαυρέντιο Τζαγκαρόλοι, κατά τις αρχές του 1600 μ.Χ. Είναι αφιερωμένη στην Αγία Τριάδα και πανηγυρίζει την ημέρα της Πεντηκοστής.

Είναι ένα περικόλα μοναστηριακό συγκρότημα, πλούσιο σε εκκλησιαστικά χειρόγραφα και σκεύη, με μεγάλη και αξιοποιημένη κτηματική περιουσία, η οποία τα τελευταία χρόνια έχει οργανωμένη εκμετάλλευση των προϊόντων της, κυρίως του εξαιρετικού ελαιόλαδου και των αγνών κρασιών της. Η Μονή κατά τη διάρκεια πολέμων λειτουργούσε ως εκκλησιαστικό κέντρο περίθαλψης αγωνιστών και αναξιοπαθόντων, τόσο κατά την περίοδο των Κρητικών αγώνων του 1897 και

του 1940. Η Μονή είχε καταστραφεί και λεηλατηθεί πολλάκις κατά την περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας στο νησί. Σήμερα λειτουργεί με μια μικρή αλλά δραστήρια αδελφότητα, έχει πλούσιο και οργανωμένο μουσείο και τα τελευταία χρόνια έχει γίνει πόλος έλξης μεγάλου αριθμού τουριστών.

• **Ιερά Μονή Τίμιου Προδρόμου:** Η Ιερά Μονή Τίμιου Προδρόμου βρίσκεται στις Κορακίες. Ο χρόνος ιδρύθηκε το μοναστήρι δεν μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια, γιατί τόσο τα αρχεία του, όσο και τα κτίρια του καταστράφηκαν πολλές φορές από τους κατακτητές Ενετούς και Τούρκους. Πληροφορίες αναφέρουν ότι το μοναστήρι ιδρύθηκε κατά τους Βυζαντινούς χρόνους, πριν το 1453. Στο παρελθόν κάποιοι συγγραφείς υποστήριξαν ότι αρχικά ιδρύθηκε στην περιοχή της Αγίας Κυριακής στη Χαλέπα, όπου σήμερα υπάρχουν τα ερείπια παλιού μοναστηριού. Άλλη άποψη αναφέρει ότι πρωτολειτούργησε στον Άγιο Ματθαίο και ιδρύθηκε από τους βυζαντινούς Αυτοκράτορες. Το σίγουρο πάντως είναι ότι πριν από το 1645 η Μονή υπήρχε και λειτουργούσε στην τωρινή της θέση, στις Κορακίες. Τότε ήταν γνωστό σαν Μοναστήρι του Βήτα. Το Βήτα μπορεί να σημαίνει το όνομα κάποιου ευεργέτη της Μονής ή απλά να προέρχεται από τη λέξη Βαπτιστής. Με αυτή την ονομασία αναφερόταν μέχρι το τέλος του 18^{ου} αιώνα κυρίως για να ξεχωρίζει από τα άλλα δυο μοναστήρια: Αυτό του Αγ. Ιωάννη του Ερημίτη και του Αγ. Ιωάννη του Ελεήμονα.

• Μονή Αγίου Ιωάννη Ελεήμονος: Ένα κτιριακό συγκρότημα του 15^{ου} αιώνα, αφιερωμένο στον Άγιο Ιωάννη τον Ελεήμονα (12 Νοεμβρίου) και βρίσκεται στο Γκαλαγκάδω Ακρωτηρίου.

Η Μονή κτίστηκε μετά την μετοικεσία των κατοίκων του Γκαλαγκάδου από την οροσειρά του Ακρωτηρίου στο σημερινό χωριό, περίπου το 1450 μ.Χ.

Η απογραφή των Ενετών το έτος 1637 μ.Χ. την αναφέρει ως Άγιο Γεώργιο και τούτο διότι όταν έγινε η μετοικεσία (εγκατάλειψη παλαιού οικισμού) στο ναό, δόθηκε το όνομα του παλιού εγκαταληφθέντος.

Πράγματι στον παλιό Γκαλαγκάδο υπάρχει ακόμη και σήμερα ο ναός του Αγίου Γεωργίου. Η μετονομασία σε Άγιο Ιωάννη έγινε σε άγνωστο χρόνο και άγνωστους λόγους. Την περίοδο της Τουρκοκρατίας η Μονή υπέστη πολλές καταστροφές και λεηλασίες από τους Οθωμανούς. Κατά την Γερμανική κατοχή και πριν την κατάληψη της Κρήτης χρησιμοποιείτο ως Αγγλικός καταυλισμός.

Σήμερα ανήκει στην ενορία Γκαλαγκάδου και ευρίσκεται υπό καθεστώς αναστύλωσης και αναπαλαίωσης.

3.9.δ. Νομός Ρεθύμνου – Μοναστήρια.

• Μονή Αρκαδίου: Βορειοδυτικά του Ψηλορείτη, σε υψόμετρο σχεδόν 500 μέτρων, βρίσκεται το μοναστήρι και η Ιερά Μονή Αρκαδίου. Σύμφωνα με την παράδοση την Ι.Μ. Αρκαδίου θεμελίωσε ο Αυτοκράτορας του Βυζαντίου Ηράκλειος, ενώ η ανοικοδόμησή της έγινε από τον αυτοκράτορα Αρκάδιο τον 5ο αι. μ.Χ. από τον οποίο πήρε και τον όνομά του το μοναστήρι. Η επιστημονική ωστόσο άποψη υποστηρίζει ότι τόσο η ίδρυση όσο και η ονοματοθεσία του μοναστηριού θα πρέπει να οφείλονται σε κάποιον μοναχό Αρκάδιο. Σύμφωνα με επιγραφή, ο δίκλιτος ναός του Αγίου Κωνσταντίνου και της Μεταμόρφωσης του Σωτήρα ανηγέρθη το 1587. Αποτελεί επομένως έργο της ενετοκρατίας, όπως φαίνεται και από την πληθώρα στοιχείων αναγεννησιακής αρχιτεκτονικής. Το καθολικό είναι τοποθετημένο στο κέντρο της τετραγωνικής κάτοψης του συγκροτήματος περιμετρικά του οποίου αναπτύσσονται τα κελιά και οι βοηθητικοί χώροι του Μοναστηριού.

Το γεγονός που χωρίς αμφιβολία έγινε η αιτία να καθιερωθεί η Μονή Αρκαδίου ως ιστορικό σύμβολο ήταν η επανάσταση του 1866-1869 κατά την οποία ο Κωστής Γιαμπουδάκης από το χωριό Άδελε έβαλε φωτιά στην πυριτιδαποθήκη όπου ήταν συγκεντρωμένοι οι πολιορκημένοι και ανατίναξε ολόκληρο το Μοναστήρι μετατρέποντας το σε αιώνιο σύμβολο ελευθερίας.

• Μονή Πρεβέλης: Δυτικά από τις εκβολές του Κουρταλιώτη ποταμού, μέσα σ' ένα καταπράσινο τοπίο αντικρίζεις ξαφνικά το Κάτω μοναστήρι Πρέβελι χτισμένο πλάι σ' ένα ποταμάκι μ' ένα γεφύρι. Το μοναστήρι αυτό είναι έρημο σήμερα. Το καθολικό του, είναι αφιερωμένο στον Ιωάννη τον Πρόδρομο και η καμπάνα του έχει χρονολογία 1594. Μετά 3 χλμ. είναι το Πίσω μοναστήρι Πρέβελι, που είναι και το σπουδαιότερο. Το καθολικό του αφιερωμένο στον Ιωάννη το Θεολόγο τον Ευαγγελιστή και η καμπάνα του έχει χρονολογία 1629. Είναι χτισμένο σε βραχώδη τοποθεσία με τόσο ωραία θέα ώστε πολλοί περιηγητές ήρθαν να το θαυμάσουν. Η μονή ιδρύθηκε τον 16ο ή 17ο αιώνα. Ο ναός δίκλυτος, κτίστηκε το 1836 στα χρόνια της Ενετοκρατίας. Καταστράφηκε το 1866 και ανακαινίστηκε το 1911. Στα 1900 κατασκευάστηκε το σημερινό ηγουμενείο, που περιβάλλεται από 20 κελιά, ενώ το παλιό μετατράπηκε σε ξενώνα.

Η Μονή έλαβε μέρος σ' όλους τους απελευθερωτικούς αγώνες και τις επαναστάσεις των Κρητικών. Στη νεότερη ιστορία, κατά τη μάχη της Κρήτης, ήταν κέντρο φυγάδευσης των συμμαχικών στρατευμάτων. Μέσα στη Μονή υπάρχει ένας ολόχρυσος Σταυρός με τίμιο ξύλο και πολύτιμους λίθους ο οποίος θεωρείται θαυματουργός. Το Μουσείο της Μονής περιέχει εκκλησιαστικά κείμενα, άμφια, κτητολόγια, το σιγίλιο του Γρηγορίου του Ε' για την ανακήρυξη της Μονής σε σταυροπηγιάκη το 1789 καθώς και βιβλιοθήκη.

3.9.ε. Νομός Ηρακλείου – Μοναστήρια.

- Εκκλησία Αγίου Μηνά: Ο Άγιος Μηνάς είναι ο προστάτης άγιος (πολιούχος) του Ηρακλείου και η μνήμη του γιορτάζεται στις 11 Νοεμβρίου, μέρα αργίας στο Ηράκλειο. Μπροστά από τον ναό του Αγίου Μηνά υπάρχει μια μεγάλη πλακόστρωτη πλατεία. Δεξιά είναι το κτίριο της Αρχιεπισκοπής Κρήτης, ενώ αριστερά βρίσκεται η πρώτη (μικρή) εκκλησία του Αγίου Μηνά. Η πρώτη εκκλησία του Αγίου Μηνά, ο μικρός Άγιος Μηνάς όπως λένε οι ντόπιοι σήμερα, χτίστηκε το 1735 και στέγασε για πρώτη φορά μετά την τουρκική κατάκτηση, την άστεγη μέχρι τότε μητρόπολη της Κρήτης.

Ο Άγιος Μηνάς καθιερώθηκε πολιούχος του Ηρακλείου την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Η διαφορετική θρησκεία Κρητικών και Τούρκων υπήρξε κύρια αιτία βιαιοπραγιών από τους μουσουλμάνους εναντίων των χριστιανών. Η παράδοση μας λέει ότι το Πάσχα του 1826 ενώ οι χριστιανοί ήταν μαζεμένοι στο ναό και παρακολουθούσαν τη λειτουργία της Ανάστασης, όχλος μουσουλμάνων προετοίμαζε σφαγή εναντίον τους, η οποία αποφεύχθηκε με την επέμβαση ενός ηλικιωμένου αξιωματικού καβαλάρη. Ο καβαλάρης αυτός έμοιαζε με το πρωτοπαλικάρο των Τούρκων, τον Αγιάν Αγά, που τους ηρέμησε και τους απέτρεψε από τη σφαγή των χριστιανών. Την επέμβαση αυτή του μυστηριώδη καβαλάρη, οι χριστιανοί την απέδωσαν σε θαύμα του Αγίου Μηνά, πιστεύοντας ότι ήταν αυτός που παρουσιάστηκε στους Τούρκους και όχι ο Αγιάν Αγάς. Όμως, ακόμη κι αν οι Τούρκοι είχαν δίκιο και δεν ήταν ο Άγιος Μηνάς ο έφιππος αξιωματικός, ήταν θαύμα ο Τούρκος διώκτης των χριστιανών (Αγιάν Αγάς) να λειτουργήσει σαν προστάτης τους την τελευταία στιγμή.

Ο επιβλητικός ναός του Αγίου Μηνά, ένας από τους μεγαλύτερους στην Ελλάδα, θεμελιώθηκε στις 25 Μαρτίου 1862 ως εκδήλωση ευγνωμοσύνης των Ηρακλειωτών για την προστασία που πρόσφερε ο Άγιος στην πόλη. Η θέση στην οποία χτίστηκε, λέγεται ότι υποδείχθηκε από έναν καλόγερο, στον οποίο παρουσιάστηκε ο Άγιος Μηνάς σε όραμα.

Αρχιτέκτονας του ναού ήταν ο ηπειρώτης Αθανάσιος Μούσης, ο οποίος είχε αναλάβει επίσης τον Άγιο Τίτο και τους στρατώνες στην Πλατεία Ελευθερίας, το κτίριο που στεγάζει σήμερα την Νομαρχία Ηρακλείου και τα Δικαστήρια.

Η ανοικοδόμησή του ναού σταμάτησε στη διάρκεια της επανάστασης του 1866 και συνεχίστηκε το 1883. Η προσπάθεια για την ανέγερση του ναού σε τόσο δύσκολους καιρούς υποστηρίχθηκε από όλους τους Ηρακλειώτες με ενθουσιασμό.

- Εκκλησία Αγίας Αικατερίνης: Ο ναός της Σιναϊτικής μονής της Αγίας Αικατερίνης, βόρειο-ανατολικά του Αγ. Μηνά, ήταν παλιότερα μετόχι της ομώνυμης Μονής του Σινά, που τον παραχώρησε στο Μητροπολιτικό ναό του Αγίου Μηνά το 1924.

Η μονή της Αγίας Αικατερίνης ιδρύθηκε γύρω στον 10ο μ.Χ. αιώνα, και το κτίριο που σώζεται σήμερα ήταν ο κεντρικός ναός της μονής. Ο ναός χτίστηκε τον 16ο μ.Χ. αιώνα με εμφανείς επιρροές της ενετικής αρχιτεκτονικής.

Η μονή Αγίας Αικατερίνης είχε αρκετά εισοδήματα την περίοδο εκείνη για να συντηρεί πολλούς μοναχούς. Η σχολή της Αγίας Αικατερίνης των Σιναϊτών την περίοδο μεταξύ 1550-1640 αναδεικνύεται σε σχολή πανεπιστημιακής μόρφωσης όπου διδάσκονται αρχαίοι Έλληνες συγγραφείς, Φιλοσοφία, Θεολογία, Ρητορική και Ζωγραφική. Απόφοιτοι της σχολής διέπρεψαν στα ελληνικά γράμματα.

Μετά το 1669 μετατρέπεται σε τζαμί γνωστό με το όνομα Ζουλφιακάρ Αλί τζαμί. Ως μουσουλμανικό τέμενος λειτούργησε μέχρι το 1922 όταν οι τελευταίοι μουσουλμάνοι εγκατέλειψαν το Ηράκλειο με την ανταλλαγή πληθυσμών ανάμεσα σε Ελλάδα και Τουρκία.

Η Αγία Αικατερίνη από το 1967 μέχρι σήμερα στεγάζει μία σπουδαία έκθεση βυζαντινών εικόνων και ιερών λατρευτικών αντικειμένων (χειρογράφων, αμφίων, τοιχογραφιών κ.α.), που αντιπροσωπεύουν έξι αιώνες της ιστορίας της Ορθόδοξης εκκλησίας (14ος - 19ος αιώνας).

Μεταξύ άλλων, στον κατανυκτικό χώρο εκτίθενται έξι μοναδικά έργα του περίφημου αγιογράφου Μιχαήλ Δαμασκηνού, σπουδαίας μορφή της Κρητικής Σχολής.

Στο ναό τελείται ετησίως μία λειτουργία την ημέρα της Αγίας Αικατερίνης, στις 25 Νοεμβρίου.

- Μονή Βροντισίου: Η Μονή Βροντισίου βρίσκεται ανάμεσα στα χωριά Ζαρός και Βορίζα της επαρχίας Καινούργιου και τιμάται στη μνήμη του Αγίου Αντωνίου. Η εποχή της ίδρυσης της δεν έχει εξακριβωθεί. Σύμφωνα, με την παράδοση που μεταφέρει ο Στ. Σπανάκης ήταν μετόχι της Μονής Βαρσαμονέρου, που βρίσκεται σε μικρή απόσταση. Η ονομασία της μονής ενδεχομένως σχετίζεται με τον ιδρυτή της αφού σε έγγραφο του 1323 αναφέρονται 4 ιερείς στο Ηράκλειο με το όνομα Βροντίσης.

Έγγραφοι μαρτυρίες για την μονή υπάρχουν από το 1400, ενώ από το 1500 φαίνεται ότι γνώρισε ιδιαίτερη άνθιση, μετά την παρακμή της Μονής Βαρσαμονέρου. Κατά τον τελευταίο αιώνα της Ενετοκρατίας εξελίχθηκε σ' ένα από τα σημαντικότερα κέντρα μοναχισμού της Κρήτης, όπου άνθισαν τα γράμματα και οι τέχνες, ιδιαίτερα η ζωγραφική. Κατά μια παράδοση μάλιστα στη μονή Βροντισίου μόνασε ο Μιχαήλ Δαμασκηνός. Κατά την διάρκεια της εκεί παραμονής του φιλοτέχνησε έξι από τις πιο γνωστές εικόνες του, που παρέμειναν στο μοναστήρι μέχρι το 1800. Τη χρονιά αυτή ο επίσκοπος Γεράσιμος τις μετέφερε στον Άγιο Μηνά, ενώ σήμερα εκτίθενται στη συλλογή της Αγίας Αικατερίνης των Σιναιτών.

Μετά την Οθωμανική κατάκτηση του νησιού, τα στρατεύματα του Κιοπρουλή μετά από τη δική του εντολή, δεν έθιξαν το μοναστήρι. Ωστόσο στην επανάσταση του 1866 τέσσερις από τους μοναχούς σφαγιαστήκαν, το καθολικό και δέκα κελιά κάηκαν και οι αγροτικές καλλιέργειες της μονής πυρπολήθηκαν, επειδή πρόσφερε καταφύγιο στους επαναστάτες του Μιχαήλ Κόρακα. Ακολούθησε η εγκατάλειψη της μονής για να αποτελέσει ξανά καταφύγιο των Κρητών επαναστατών το 1878. Κατά τη διάρκεια των δυο επαναστάσεων τα περισσότερα από τα κειμήλια καταστράφηκαν. Σήμερα το μοναστήρι λειτουργεί ξανά.

Στις μέρες μας αν και η μονή έχει χάσει μεγάλο μέρος της παλιάς αίγλης από την κατεδάφιση του φρουριακού συγκροτήματος και την ανέγερση νέων κτισμάτων, εξακολουθεί να είναι επιβλητική. Λίγο πριν την είσοδο του μνημείου, πλάι σε αιωνόβιο πλατάνι, σώζεται μια μνημειακών διαστάσεων κρήνη του 15^{ου} αιώνα. Οι ανάγλυφες παραστάσεις της που απεικονίζουν τον Αδάμ και την Εύα στον παράδεισο, το Θεό και στα πόδια τους τέσσερις φηγούρες που συμβολίζουν τους 4 ποταμούς της Εδέμ, από το στόμα των οποίων τρέχουν αντίστοιχοι κρούνοι

με νερό, έχουν εκτελεστεί με μοναδική καλλιτεχνική δεξιότητα. Η παλαιά είσοδος έχει αντικατασταθεί, διατηρούνται όμως ευδιάκριτα τα λείψανα της.

Το καθολικό είναι δίκλιτος, διμάρτυρος ναός. Το ένα κλίτος είναι αφιερωμένο στο τιμημένο Άγιο της μονής Αντώνιο και το δεύτερο στον Απόστολο Θωμά. Το κωδωνοστάσιο αποτελεί ανεξάρτητο οικοδόμημα, με χαρακτηριστικά που παραπέμπουν άμεσα στην ενετική αρχιτεκτονική. Στο νότιο κλίτος διασώζονται τμήματα του τοιχογραφικού διακόσμου. Ξεχωρίζουν η μοναδική στην κρητική εικονογραφία παράσταση του Δείπνου στους Εμμαούς στη κόγχη του βήματος, η Κοινωνία των Αποστόλων στην καμάρα του και οι παραστάσεις των Μηνολογίων στην καμάρα του κυρίως ναού. Χαρακτηριστική είναι η μορφή του Αγίου Συμεών του Θεοδόχου που κρατούν στην αγκαλιά του το βρέφος Ιησού.

Οι τοιχογραφίες της μονής Βροντισίου μαρτυρούν το υψηλό καλλιτεχνικό επίπεδο που διατηρούσε η κρητική τέχνη στις τελευταίες δεκαετίες του 14^{ου} αιώνα και τη σχέση της με μεγάλα καλλιτεχνικά κέντρα, όπως τη Μακεδονία. Οι μορφές είναι ογκώδεις αλλά ωραίες, με στάσεις κομψές και συγκρατημένη κίνηση. Το πλάσιμο είναι προσεκτικό και λεπτομερειακό στις ολόσωμες μορφές του νότιου τοίχου και ελεύθερο, με πολλά συμπληρωματικά χρώματα στις ρεαλιστικές μορφές των παραστάσεων.

3.9.στ. Νομός Λασιθίου – Μοναστήρια.

- Μονή Παναγίας της Κεράς: Ένα από τα σημαντικότερα εκκλησιαστικά μνημεία της Ανατολικής Κρήτης είναι η ιστορική Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή του Γενεσίου της Θεοτόκου, Παναγίας της Καρδιώτισσης, της Κεράς. Έχει αναδειχθεί δια μέσου των αιώνων ένας φάρος πολιτισμού, εκπάγλου φωτεινότητας και ωραιότητας.

Πότε ιδρύθηκε μας είναι άγνωστο. Μάλλον είναι κτίσμα της Β` Βυζαντινής περιόδου (961-1218), περίοδο στην οποία ανάγονται τα περισσότερα μονύδρια και καμαροσκεπή εκκλησιάκια. Η ανακαίνιση της Μονής οφείλεται στην οικογένεια των Μαγγανάρηδων. Το 1443 έχουμε την πληροφορία από τον Baptista Zane, πληρεξούσιο του Λατίνου Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, ότι παρουσιάστηκε στον Δούκα της Κρήτης και κατήγγειλε τον πάπα-Παύλο Μαγγανάρη, γιατί κρατούσε παράνομα τη Μονή της Κεράς. Τελικά ο πάπα-Παύλος δικαιώθηκε και οι οικογένειες των Μαγγανάρηδων παραχώρησαν μεγάλη περιουσία στη Μονή λίγο πριν από την τουρκική κυριαρχία. Το 1780 ο Οικουμενικός Πατριάρχης Ιερεμίας Γ`, κατέστησε το μοναστήρι Σταυροπηγιακό.

Είναι η Παναγία η Καρδιώτισσα, η εικόνα της Βρεφοκρατούσης Παναγίας, η οποία βαστάζει το βρέφος του Ιησού στην αριστερή αγκαλιά της, πίσω από την καρδιά. Η εικόνα της Παναγίας είναι ζωγραφισμένη από τον Άγιο Λάζαρο, μοναχό, αγιογράφο και ομολογητή, που έζησε τον 9ο αιώνα, τον καιρό της Εικονομαχίας, στην βασιλεία του εικονοκλάστου αυτοκράτορα Θεοφίλου. Η εικόνα ήταν ονομαστή για τα θαύματά της στην Κρήτη. Πληροφορίες για την θαυματουργική αυτή εικόνα έχουμε από τον Φλωρεντινό μοναχό Christoforo Buondelmonti, που επισκέφθηκε την Κρήτη το 1415. «Βαδίζαμε ανάμεσα σε πυκνοδασωμένα πετρώδη βουνά μέχρι που φθάσαμε στην εκκλησία της Καρδιώτισσας, που πολλές φορές είχε φανερωθή στους πιστούς με θαύματα».

Ονομαστή, λοιπόν, για τα θαύματά της κλάπηκε το 1498 από έναν έμπορο κρασιού, που θέλησε να την πουλήσει. Φθάνοντας ο έμπορος στη Ρώμη αρρώστησε. Λίγο πριν πεθάνει εξομολογήθηκε στο φίλο του πως είχε κλέψει την εικόνα και τον

παρακάλεσε αν πεθάνει να την πάει σε κάποια εκκλησία. Μετά από πολλά θαύματά της εκεί μεταφέρθηκε στο ναό του αγίου Ματθαίου στις 27 Μαρτίου 1499. Στις 3 Ιουνίου του 1798 μεταφέρθηκε στη Μονή του αγίου Ευσεβίου. Τέλος το 1927 μεταφέρθηκε στον άγιο Αλφόνσο.

Η εικόνα με την ίδια προσωνομία που βρίσκεται στο Τέμπλο του Καθολικού της Μονής είναι έργο του 1795 από άγνωστο ζωγράφο. Η Παναγία είναι η Κυρία η «Κερά» των Ορθοδόξων και στο όνομά της έχουν αφιερωθεί πολλές εκκλησίες: Παναγία η Κερά στην Κριτσά, Παναγία η Κεραπολίτισσα στη Φουρνή, Παναγία η Κεραγωνιώτισσα στην Λατσίδα, Παναγία η Κεραλιμνιώτισσα στην Επισκοπή Πεδιάδος. Επίσης ο Γάλλος καθηγητής Vict. Roulin το 1843 βεβαιώνει ότι: «Στα Λασιθιώτικα βουνά λατρεύουν μία εικόνα, που πιστεύουν πως ήρθε από την Κωνσταντινούπολη. Αυτή, λοιπόν, την εικόνα οι Τούρκοι κατακτητές την μετέφεραν στην Κωνσταντινούπολη. Όμως η εικόνα ξαναγύρισε στη Μονή. Αυτό έγινε τρεις φορές. Τότε την έδεσαν σε μια κολόνα στην αυλή της Μονής, η οποία υπάρχει μέχρι σήμερα. Λέγεται ότι, όταν οι πιστοί παρακαλούν την Παναγία την Κερά, η εικόνα δακρύζει. Στο Λασιθί είναι γνωστή ως Παναγία η Κεραδιανή.

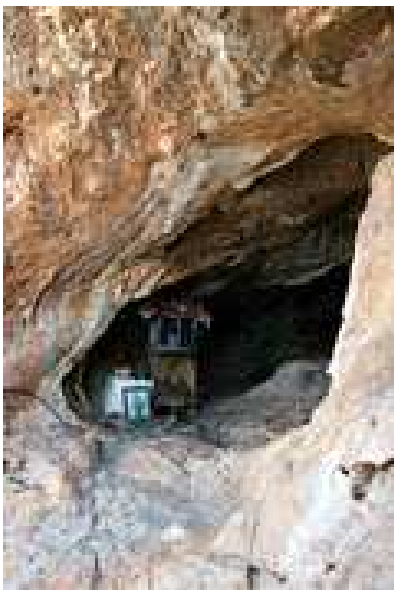
- Μονή Καψά: Η μονή Καψά ή ακριβέστερα η μονή του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου βρίσκεται σε μαγευτικής ομορφιάς βραχώδη και απότομη περιοχή μπροστά στο Λιβυκό Πέλαγος, ανάμεσα του Μακρύγιαλου και του Γκουνουρά σε απόσταση 9 χιλιομέτρων ανατολικά από το Μακρύ γιαλό, 32 χιλιόμετρα ανατολικά από την Ιεράπετρα και 35 χιλιόμετρα νότια από τη Σητεία και 67 χιλιόμετρα νοτιοανατολικά από τον Άγιο Νικόλαο.

Η μονή φέρεται να έχει κτιστεί γύρω στο 15^ο αιώνα και μέχρι τα μέσα του 19^{ου} αιώνα υπήρχε μια εκκλησούλα μέσα σε σπηλιά αφιερωμένη στον Άγιο Ιωάννη και λίγα κελιά για τους μοναχούς.

Μετά η μονή συνδέεται με τις δραστηριότητες ενός ιδιότυπου μοναχού που ισχυριζόταν ότι έβλεπε οράματα και θεράπευε ανίατα αρρώστους με το όνομα Ιωσήφ. Οι φήμες αυτές προσέλκυσαν πλήθη κόσμου με πολλά δώρα προς τον «άγιο» που τα χρησιμοποίησε για την επέκταση τόσο του ναού όσο και των κελιών. Έφερε ονομαστούς τεχνίτες, ξυλογλύπτες και αγιογράφους της περιοχής και διακόσμησε το ναό (1869-1870). Αργότερα το έργο του μοναχού αυτού συνέχισε ο εγγονός του που έκανε πολλές επεκτάσεις, συντήρησε και αναστήλωσε πολλούς χώρους στο μοναστήρι, έφερε νερό καλλιέργησε τα κτήματα γύρω.

Ο επισκέπτης εκτός από το προσκύνημα στον ιερό τόπο μπορεί να θαυμάσει το καταγάλανο και απέραντο Λιβυκό πέλαγος, να δει την είσοδο ή και να διασχίσει το περίφημο γειτονικό φαράγγι και να στοχαστεί ανάμεσα στη γη, στον ουρανό και στην θάλασσα σχεδόν μόνος.

Η πρόσβαση είναι αρκετά εύκολη, γιατί υπάρχει ένας καλά ασφαλισμένος δρόμος που οδηγεί από τον Μακρύ γιαλό στο Μοναστήρι και στην είσοδο του φαραγγιού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4.1 Γενικές πληροφορίες.

Όπως όλοι γνωρίζουμε η Ελλάδα έχει μια απίστευτη κληρονομιά και με αυτό εννοούμε τόσο ιστορική, πολιτιστική όσο και θρησκευτική. Η Ελλάδα είναι μια χώρα που οι κάτοικοι της είχαν και έχουν τόσο μεγάλη πίστη στον Θεό και αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να δημιουργήσουν σε διάφορα μέρη πολλούς τόπους λατρείας δηλαδή πολλές εκκλησίες και πολλά μνημεία για να τιμήσουν τόσο τον Θεό όσο και τους Αγίους. Πρέπει να τονίσουμε ότι όλα αυτά τα μνημεία και τις εκκλησίες τα έφτιαξαν με πολύ μεράκι, αγάπη, σεβασμό για αυτό και πολλά από αυτά είναι τόσο περίτεχνα, προσεγμένα με απίστευτη λεπτομέρεια που σήμερα ίδια δεν μπορούν να ξανά δημιουργηθούν.

Πίστευαν ότι ήταν το λιγότερο που μπορούσαν να κάνουν για να νιώσουν γαλήνη και ηρεμία και να ευχαριστήσουν τον Μεγαλοδύναμο για την «Βοήθεια του». Τέλος, πολλοί τουρίστες μένουν έκπληκτοι από την ομορφιά και την τέχνη που αντικρίζουν σ' αυτούς τους ναούς γιατί πουθενά αλλού δεν έχουν δει κάτι παρόμοιο.

4.2 Θρησκευτικά μνημεία στην Ελλάδα.

- Αμφιπόλης χριστιανική
- Άνω Μονή Παναγιάς Ξένιας (Μαγνησία)
- Ασκηταριό Μικρής Ανάληψης (Πρέσπες)
- Αγίου Στέφανου Κω, παλαιοχριστιανικές βασιλικές
- Άγιος Φωκάς Λέσβου
- Αχειροποίητος Θεσσαλονίκη
- Βασιλική Α Χερσονήσου
- Βασιλική Αγίου Ανδρέα Σκάλας Ερεσού
- Βασιλική των Κατηχουμένων Σερβιών
- Εκατονταφυλιανή ή Καταπολιανή Πάρου
- Καθολικό Μονής Αγίου Βλασίου Στυλίδος
- Καθολικό Μονής Αρχαγγέλου Μιχαήλ Ρόδου
- Καθολικό Μονής Βαρσαμόνερου
- Καθολικό Μονής Δαδίου
- Καθολικό Μονής Μεταμορφώσεως Καμένων Βούρλων
- Καθολικό Μονής Όσιου Λουκά
- Καθολικό Μονής Σιαμάδων
- Καθολικό Μονής Σταγιάδων
- Καθολικό Μονής Ταξιαρχών Κάτω Τρίτους στη Λέσβο
- Καθολικό Μονής Ταξιαρχών Νεράιδας Στυλίδας
- Καπνικαρέα Αθήνα

- Μεσοβυζαντινός Ναός Σισανίου Κοζάνης
- Μητρόπολη Αθηνών
- Μονή Αγάθωνος
- Μονή Αγίας Αναστασίας Φαρμακολύτριας
- Μονή Αγίας Λαύρας (Καλάβρυτα Αχαΐας)
- Μονή Αγίας Τριάδας Βυθού
- Μονή Αγίας Τριάδας Τζαγκαρόλων
- Μονή Αγίας Τριάδας Μετεώρων
- Μονή Αγίου Βησαρίωνος
- Μονή Αγίου Γεωργίου Μαυροματίου
- Μονή Αγίου Γεωργίου Μύροφύλλου
- Μονή Αγίου Γεωργίου Φενεού (Κορινθία)
- Μονή Αγίου Δημητρίου (Κυψέλη Πρέβεζας)
- Μονή Αγίου Θεολόγου (Πάτμος)
- Μονή Αγίου Θεολόγου του Προδρόμου (Ζάκυνθος)
- Μονή Αγίου Νικολάου Αγοριανής (Λακωνία)
- Μονή Αγίου Νικολάου Αναπαύσα Μετεώρων
- Μονή Αγίου Νικόλαου Φιλανθρωπήνων (Ιωάννινα)
- Μονή Αγίου Παντελεήμονος (Άγιο Όρος)
- Μονή Αγίου Παντελεήμονος (Τήλος)
- Μονή Αγίου Παύλου (Άγιο Όρος)
- Μονή Αγίου Στεφάνου Μετεώρων
- Μονή Αγίων Αποστόλων Λεονταρίου (Αρκαδία)
- Μονή Αγίων Τεσσαράκοντα (Χρύσαφα Λακωνίας)
- Μονή Αρκαδίου (Ρέθυμνο)
- Μονή Αρχαγγέλου Μιχαήλ Πανορμίτη Σύμης
- Μονή Αστερίου
- Μονή Βαρλαάμ Μετεώρων
- Μονή Βατοπεδίου (Άγιο Όρος)
- Μονή Βροντησίου (Ηράκλειο)
- Μονή Γενεσίου της Θεοτόκου Βλασίου
- Μονή Γκουβερνέτου (Χανιά)
- Μονή Γρηγορίου
- Μονή Δαμάσας
- Μονή Δαφνίου
- Μονή Διονυσίου (Άγιο Όρος)
- Μονή Δοχειαρίου (Άγιο Όρος)
- Μονή Εσφιγμένου (Άγιο Όρος)
- Μονή Ευαγγελισμού Παναγιάς Μπονάσας

- Μονή Ευαγγελίστριας (Σκιάθος)
- Μονή Ευαγγελίστριας Δαπόντε (Σκόπελος)
- Μονή Ζαβόρδας (Γρεβενά)
- Μονή Ζυγού
- Μονή Ζωγράφου (Άγιο Όρος)
- Μονή Θεοτόκου Αναφωνήτριας (Ζάκυνθος)
- Μονή Ιβήρων (Άγιο Όρος)
- Μονή Καισαριανής
- Μονή Κανάλων Κάρνας
- Μονή Καρακάλλου (Άγιο όρος)
- Μονή Κάτω Παναγιάς (Άρτα)
- Μονή Κοίμηση Θεοτόκου Βυτουμά
- Μονή Κοίμηση Θεοτόκου Κουμπουριανών
- Μονή Κοίμηση Θεοτόκου Σπηλαίου
- Μονή Κοίμηση Θεοτόκου Δαμάνδρι (Λέσβος)
- Μονή Κορώνας (v. Καρδίτσας)
- Μονή Κουτλουμουσίου (Άγιο Όρος)
- Μονή Κωνσταμονίτου (Άγιο Όρος)
- Μονή Λατόμου (Θεσσαλονίκη)
- Μονή Μεγάλου Μετεώρου
- Μονή Μεγάλου Σπηλαίου Καλαβρύτων
- Μονή Μεγάλων Πυλών (Παναγίας)
- Μονή Μεγίστης Λαύρας (Άγιο Όρος)
- Μονή Μεταμόρφωσης Σωτήρος Λουκούς (Αρκαδία)
- Μονή Μεταμόρφωσής Σωτήρος στο Δρυόβουνο
- Μονή Ξενοφώντος (Άγιο Όρος)
- Μονή Ξηροποτάμου (Άγιο Όρος)
- Μονή Ολυμπιώτισσας στην Ελασσόνα
- Μονή Οσίου Γρηγορίου (Άγιο Όρος)
- Μονή Οσίου Λουκά (Βοιωτία)
- Μονή Παμμεγίστων Ταξιαρχών στο Μανταμάδο (Λέσβος)
- Μονή Παναγιάς Κεράς στην Άνω Κερά
- Μονή Παναγιάς Κοσμοσωτείρας (Εβρος)
- Μονή Παναγιάς Μελινίτζης
- Μονή Χοζοβιώτισσας (Άμορφος)
- Μονή Παντοκράτορος (Άγιο Όρος)
- Μονή Πελεκητής (v. Καρδίτσας)
- Μονή Περιβολής (Λέσβος)
- Μονή Πέτρας (Καρδίτσα)

- Μονή Πρεβέλης (Ρέθυμνο)
- Μονή Προυσσού (Ευρυτανία)
- Μονή Προφήτη Ηλία στο Ζέλι
- Μονή Ρεντίνας
- Μονή Ρουσάνου Μετεώρων
- Μονή Σίμωνος Πέτρας (Άγιο Όρος)
- Μονή Σκριπούς
- Μονή Σταυρονικήτα (Άγιο Όρος)
- Μονή Ταξιαρχών Λειμώνος
- Μονή Τζαγκαρόλων (Χανιά)
- Μονή Τίμιου Προδρόμου Σερρών
- Μονή Σταυρού, Δολιανών
- Μονή Τόπλου (Λασιθί)
- Μονή Υψηλού (Λέσβος)
- Μονή Φιλοθέου (Άγιο Όρος)
- Μονή Φιλοσόφου (Δημητσάνα Αρκαδίας)
- Μονή Φραγκαβίλλας (Ηλεία)
- Μονή Χελανδαρίου (Άγιο Όρος)
- Μονή Λειμώνος (Λέσβος)
- Νέα Μονή Χίου
- Ναός Αγίας Αικατερίνης (Ρόδος)
- Ναός Αγίας Αικατερίνης (Θεσσαλονίκη)
- Ναός Αγίας Βαρβάρας Ερήμου (Λακωνία)
- Ναός Αγίας Ματρώνας (Παρθένι Λέρου)
- Ναός Αγίας Παρασκευής (Ρόδος)
- Ναός Αγίας Παρασκευής Παλαιοχωρίου
- Ναός Αγίας Σοφίας (Δράμα)
- Ναός Αγίας Σοφίας (Θεσσαλονίκη)
- Ναός Αγίας Τριάδας (Ρόδου)
- Ναός Αγίας Τριάδας Δρακότρυπας
- Ναός Αγίας Τριάδας οδού Ιπποτών (Ρόδος)
- Ναός Αγίου Αθανασίου Κουστοχωρίου (Ημαθίας)
- Ναός Αγίου Αθανασίου (Ρόδος)
- Ναός Αγίου Αθανασίου (Μυτιλήνη)
- Ναός Αγίου Αθανασίου Ρούμ-Παλαμά
- Ναός Αγίου Ανδρέα Πατρών
- Ναός Αγίου Αρτεμίου στη θέση Σταυρός
- Ναός Αγίου Βασιλείου
- Ναός Αγίου Βασιλείου (Άρτα)

- Ναός Αγίου Βλασίου Βέροιας
- Ναός Αγίου Γερμανού Πρεσπών
- Ναός Αγίου Γεωργίου (Λέρος)
- Ναός Αγίου Γεωργίου (Ομορφοκκλησιά Καστοριάς)
- Ναός Αγίου Γεωργίου (Παρθένι Λέρου)
- Ναός Αγίου Γεωργίου (Ρόδος)
- Ναός Αγίου Γεωργίου Βασιλικής
- Ναός Αγίου Γεωργίου Διασσορίτη Νάξου
- Ναός Αγίου Γεωργίου Λεύκης
- Ναός Αγίου Γεωργίου Ρεντίνας
- Ναός Αγίου Γεωργίου στην Ανεμώτα (Λέσβος)
- Ναός Αγίου Γεωργίου στο Ρεπανίδι (Λήμνος)
- Ναός Αγίου Γεωργίου Σφάκας
- Ναός Αγίου Γεωργίου το Βουνού
- Ναός Αγίου Δημητρίου (Θεσσαλονίκη)
- Ναός Αγίου Θεράποντα (Μυτιλήνη)
- Ναός Αγίου Ιωάννη Βαπτιστή (Κως)
- Ναός Αγίου Ιωάννη Ελεήμονα (Λυγουριού)
- Ναός Αγίου Ιωάννη Θεολόγου (Λακκί Λέρος)
- Ναός Αγίου Ιωάννου Θεολόγου Παλιουρίου (Καρδίτσα)
- Ναός Αγίου Ιωάννου στο Κεράμι (Λέσβος)
- Ναός Αγίου Χρυσόστομου Κιμώλου
- Ναός Αγίου Κωνσταντίνου Αβδού
- Ναός Αγίου Λουκά στα Άπελλα
- Ναός Αγίου Μηνά Βελβεντού
- Ναός Αγίου Νικολάου (Ελαιώνας Σερρών)
- Ναός Αγίου Νικολάου (Κυριακοσέλλια)
- Ναός Αγίου Νικολάου (Πλάτσα Μεσσηνίας)
- Ναός Αγίου Νικολάου Βελβεντού
- Ναός Αγίου Νικολάου Διπόρου
- Ναός Αγίου Νικολάου Λάρυμνας
- Ναός Αγίου Νικολάου Μαρμαρίτη (Θήρα)
- Ναός Αγίου Νικολάου Ορφανού (Θεσσαλονίκη)
- Ναός Αγίου Νικολάου Πλατανίου (Πάτρα)
- Ναός Αγίου Νικολάου στο Περιβόλι
- Ναός Αγίου Παντελεήμονα (Θεσσαλονίκη)
- Ναός Αγίου Παντελεήμονα Μπιζαριανού
- Ναός Αγίου Πέτρου (Δρύμωνα Λέρου)
- Ναός Αγίου Στεφάνου (Καστοριά)

- Ναός Αγίου Στεφάνου Μανταμάδου (Λέσβος)
- Ναός Αγίων Αναργύρων στο Βαρούσι
- Ναός Αγίων Αναργύρων Καστοριάς
- Ναός Αγίων Αναργύρων Σερβίων
- Ναός Αγίων Αποστόλων (Θεσσαλονίκη)
- Ναός Αγίων Αποστόλων (Λέρος)
- Ναός Αγίων Αποστόλων στο Πυργί (Χίος)
- Ναός Αγίων Αποστόλων Πέτρου κ Παύλου Κλοκωτού
- Ναός Αγίων Θεοδώρων (Αθήνα)
- Ναός Αγίων Θεοδώρων Λιβανάτων
- Ναός Αγίων Θεοδώρων Σερβίων
- Ναός Αγίου Ιάσονα Σωσιπάτρου (Κέρκυρα)
- Ναός Αγίων Κηρύκου κ Ιουλίτας Βέροιας
- Ναός Αναστάσεως και Σωτήρος Χριστού Βέροιας
- Ναός αρχαίας – Χριστός της Ιερουσαλήμ (Κάλυμνος)
- Ναός Γενεσίου Θεοτόκου Νεράιδας Δολόπων
- Ναός Επισκοπής (Μέσα Γωνιάς Θήρας)
- Ναός Κάστρου Σερβίων
- Ναός Κοίμησης της Θεοτόκου (Κοζάνη)
- Ναός Κοίμησης της Θεοτόκου Μέρμπακα (Αργολίδα)
- Ναός Κοίμησης της Θεοτόκου Αετόλοφος Αγιάς
- Ναός Κοίμησης της Θεοτόκου Αιάνης
- Ναός Κοίμησης της Θεοτόκου Γελάνθης
- Ναός Κοίμησης της Θεοτόκου Νουμπενίτσας
- Ναός Κοίμησης της Θεοτόκου στην Αγιάσσο (Λέσβος)
- Ναός Κοίμησης της Θεοτόκου στην Καλαμπάκα
- Ναός Κοίμησης της Θεοτόκου στην Πέτρα (Λέσβος)
- Ναός Μεγάλου Θεολόγου Βέροιας
- Ναός Μεταμορφώσεως του Σωτήρα Χριστού στα Παπιανά (Λέσβος)
- Ναός Μιχαήλ Αρχαγγέλου (Επισκοπή Κισσάμου)
- Ναός Παναγιάς Φόδελε
- Ναός Παναγιάς Γουρλομάτας (Λέρος)
- Ναός Παναγιάς Δροσιανής (Νάξου)
- Ναός Παναγιάς Κακαβιώτισσας (Λήμνος)
- Ναός Παναγιάς Κεράς (Λασιίθι)
- Ναός Παναγιάς Καστριώτισσας (Καστοριά)
- Ναός Παναγιάς Κρήνος (Χίος)
- Ναός Παναγιάς Οδηγήτριας (Λευκάδα)
- Ναός Παναγιάς Πρωτόθρονι (Νάξος)

- Ναός Παναγιάς της Καθολικής (Γαστούνη Ηλείας)
- Ναός Παναγιάς του Κάστρου (Ρόδος)
- Ναός Παναγιάς Παρηγορίτισσας (Άρτα)
- Ναός Παναγιάς Τρουλωτής (Λέσβος)
- Ναός Παναγιάς Χαλκεών (Θεσσαλονίκη)
- Ναός Παναγιάς Παναξιώτισσας (Αιτωλοακαρνανία)
- Ναός Πόρτα Παναγιάς Πύλης (Τρίκαλα)
- Ναός Προφήτη Ηλία (Θεσσαλονίκη)
- Ναός Ταξιάρχου Μιχαήλ (Κάλυμνος)
- Ναός Ταξιαρχών (Δράμα)
- Παναγιά Γοργοεπήκοος (Αθήνα)
- Παναγιάς Χερσονήσου
- Παλαιά Μητρόπολη Βέροιας
- Παλαιά Μητρόπολη Έδεσσας
- Παλαιά Μητρόπολη Σερρών
- Παλαιοχριστιανική Βασιλική Αγίας Παρασκευής (Κοζάνης)
- Παλαιοχριστιανική Βασιλική Αγίου Ανδρέα (Λέσβου)
- Παλαιοχριστιανική Βασιλική Αγίου Αχιλλείου Πρεσπών
- Παλαιοχριστιανική Βασιλική Αγίου Ισιδώρου Χίου
- Παλαιοχριστιανική Βασιλική Αλμυρίδας (Αποκορώνου Χανίων)
- Παλαιοχριστιανική Βασιλική Γλυκής (Θεσπρωτίας)
- Παλαιοχριστιανική Βασιλική Κάτω Σικυώνος
- Παλαιοχριστιανική Βασιλική Λεχαιού
- Παλαιοχριστιανική Βασιλική Παλαιόπολη (Κέρκυρα)
- Παλαιοχριστιανική Βασιλική Χαλινάδου (Λέσβος)
- Παραπορτιανής (Μύκονος)
- Πρωτάτο (Άγιο Όρος)
- Ροτόντα Θεσσαλονίκης
- Σφηκιά Ημαθίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

5.1 Ο Τζίρος του θρησκευτικού τουρισμού.

Ο «τζίρος» του προσκυνηματικού ή θρησκευτικού τουρισμού εκτιμάται ότι ξεπερνάει ετησίως τα 15 εκατομμύρια ευρώ, κινητοποιώντας χιλιάδες που δραστηριοποιούνται εμπορικά πέριξ των τόπων προσκυνήματος.

Η Πάτμος, για παράδειγμα, συγκεντρώνει την περίοδο του Πάσχα τον μεγαλύτερο αριθμό των target group, όπως αποκαλούνται οι ξεχωριστές κατηγορίες τουριστών. Σύμφωνα με την Ένωση Ξενοδόχων Πάτμου, η Μεγάλη Εβδομάδα και η Κυριακή του Πάσχα έως την Κυριακή του Θωμά αποτελούν την καλύτερη περίοδο για το νησί, καθώς καταφθάνουν τα οργανωμένα γκρουπ.

Όπως λέει στην «Κ» η πρόεδρος της Ένωσης κ. Άννα Ρωμαίου, οι επισκέπτες του Πάσχα που μπορεί να ξεπερνούν καθημερινά τα 3.000 άτομα, προέρχονται κατά κανόνα από την Ελλάδα και την Κύπρο, ενώ περί τα μέσα Ιουνίου ξεκινάει η προσέλευση αλλοδαπών.

5.2 Ποσοστό Κύπριων τουριστών στην Ελλάδα.

Όπως, ήδη προαναφέραμε, το μεγαλύτερο ποσοστό τουριστών που επισκέπτονται την Ελλάδα για τον θρησκευτικό τουρισμό είναι κυρίως, Έλληνες και Κύπριοι.

Ο μισός πληθυσμός της Κύπρου επισκέπτεται κάθε χρόνο τις πόλεις και τις παραλίες της Ελλάδας. Τουλάχιστον, ένας στους δύο κατοίκους της Μεγαλονήσου, περίπου 300.000 άτομα, σύμφωνα με τις κυπριακές στατιστικές, ταξιδεύουν στην χώρα μας ετησίως, είτε για διακοπές, είτε για τα λεγόμενα city breaks.

Μάλιστα, κατά τις ελληνικές στατιστικές, οι αφίξεις Κύπριων ξεπερνούν τις 440.000. Την τελευταία πενταετία, ολοένα και μεγαλύτερα μερίδια στις αφίξεις κερδίζει η Βόρεια Ελλάδα, με τους Κύπριους τουρίστες να ζητούν «πακέτα» με δυο-τρεις διανυκτερεύσεις στην Θεσσαλονίκη και περισσότερες στην Χαλκιδική. Θελκτικός και για τους Κύπριους αποδεικνύεται και ο προσκυνηματικός τουρισμός “ με αυξανόμενη τάση για επισκέψεις στα μοναστήρια Μετεώρων και Αγίου Όρους.”

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Μελετώντας κάποιος την πτυχιακή εργασία «Θρησκευτικός τουρισμός, περίπτωση της Ελλάδας», θα καταλάβει αρχικά την έννοια του τουρισμού, τα είδη του τουρισμού, ποιες εναλλακτικές μορφές υπάρχουν και τι αντιπροσωπεύει η καθεμιά. Ποια τα πλεονεκτήματα και ποια τα μειονεκτήματα, γενικά το τι προσφέρει ο τουρισμός.

Επίσης, θα ενημερωθεί για το πόσο «ανθισμένος» είναι ο θρησκευτικός τουρισμός στην Ελλάδα. Θα γνωρίσει την θρησκευτική ιστορία, κάποιων πολύ γνωστών περιοχών όπως παραδείγματος χάριν το Άγιο Όρος, τα Μετέωρα, η Παναγιά της Τήνου και πολλών άλλων, που όπως γνωρίζουμε όλοι είναι παγκοσμίως γνωστές για τα θαύματα και τα τάματα που πραγματοποιούνται εκεί. Θα έχει την δυνατότητα να μάθει την ιστορία κάποιων Αγίων, την θρησκευτική τους πορεία, τα θαύματα που έχουν κάνει, όπως ακόμα και να δει μέσα από φωτογραφίες και το σκηνώμα τους.

Τέλος, θα μάθει το τι πιστεύουν για τον θρησκευτικό τουρισμό τόσο οι Έλληνες τουρίστες, όσο και οι ξένοι τουρίστες, για το πόσο έχει αναπτυχθεί, για το αν εμείς οι ίδιοι βοηθάμε στην ανάπτυξη του και για το ποια άλλη εναλλακτική μορφή τουρισμού, πιστεύουν οι τουρίστες ότι καλό θα ήταν να αναπτυχθεί γιατί θα ωφελούσε την ελληνική οικονομία της χώρας μας.

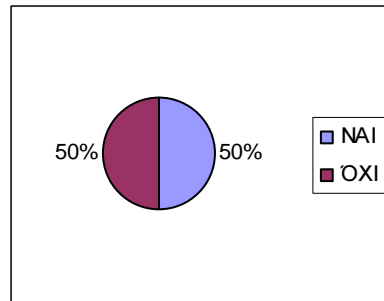
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Ο τουρισμός είναι ένας κλάδος που μπορεί να απασχολήσει άμεσα και έμμεσα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού της χώρας μας.
- Πρέπει, συνεχώς να βελτιωνόμαστε και να προσφέρουμε όσο το δυνατόν καλύτερη φιλοξενία, καλύτερες υπηρεσίες και καλύτερα αγαθά.
- Είναι σημαντικό, να προσελκύουμε περισσότερους τουρίστες, διαφορετικής κοινωνικής, οικονομικής και πολιτιστικής τάξης.
- Απ' τη στιγμή που θέλουμε να προσελκύσουμε πολλών διαφορετικών κατηγοριών τουρίστες θα πρέπει και εμείς να είμαστε σωστοί, συνεπείς στις υποχρεώσεις μας και μην τους εκμεταλλευόμαστε (από οικονομικής άποψης κυρίως).
- Επειδή η Ελλάδα είναι μια χώρα που έχει πολλά υπέρ (κλίμα, φύση, θάλασσα, βουνό κτλ), πρέπει να αναπτύξουμε εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Αν καταφέρουμε να το πραγματοποιήσουμε αυτό, σημαντική βελτίωση θα έχει και η οικονομία της χώρας.
- Η Ελλάδα όπως είναι γνωστό έχει μια πολύ παλιά πολιτιστική όσο και θρησκευτική ιστορία. Για αυτό άλλωστε έχουμε και τόσα πολλά μοναστήρια, μονές και εκκλησίες. Αυτό είναι πολύ σημαντικό γιατί θα είναι πολύ πιο εύκολο να προωθήσουμε και τον θρησκευτικό τουρισμό μια καινούργια εναλλακτική μορφή του τουρισμού.
- Επίσης, πρέπει να προωθήσουμε όχι μόνο τις ήδη τουριστικά αναπτυγμένες περιοχές της Ελλάδος, αλλά και τις μη τουριστικά αναπτυγμένες περιοχές, έτσι ώστε να είναι πιο εύκολο να αναπτυχθούν και διαφορετικές μορφές τουρισμού.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

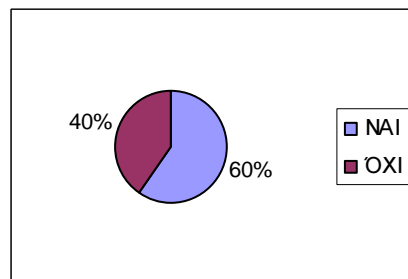
1. Όταν πάτε κάπου διακοπές περιλαμβάνετε και επισκέψεις σε μοναστήρια και εκκλησίες;

ΝΑΙ ΟΧΙ

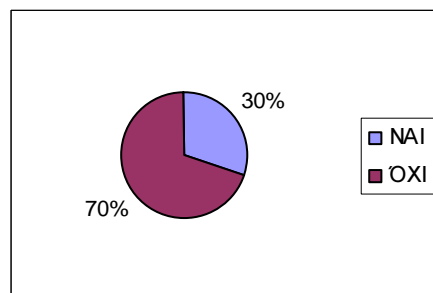
2. Όταν κλείνετε κάποιο πακέτο διακοπών ενημερώνετε για τους θρησκευτικούς προορισμούς που υπάρχουν;

ΝΑΙ ΟΧΙ

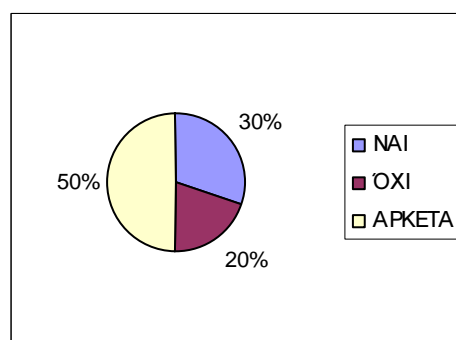
3. Γενικά, σας αρέσει κατά την διάρκεια των διακοπών σας να συμπεριλαμβάνετε και τους θρησκευτικούς τόπους ή μόνο συμπεριλαμβάνετε την ξεκούραση και την διασκέδαση;

ΝΑΙ ΟΧΙ

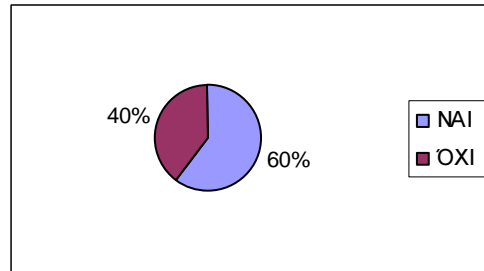
4. Στην χώρα σας είναι ανεπτυγμένος ο θρησκευτικός τουρισμός;

ΝΑΙ ΟΧΙ ΑΡΚΕΤΑ

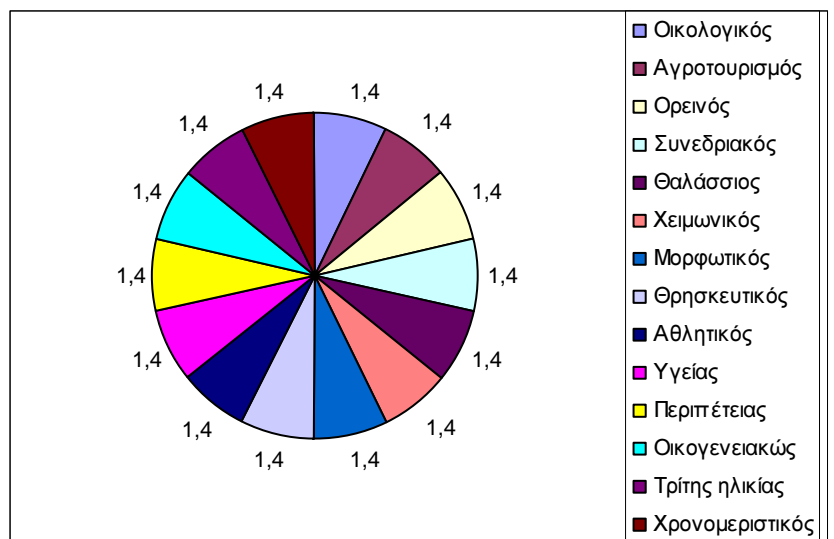
5. Πιστεύετε ότι ο θρησκευτικός τουρισμός βοηθάει στην ανάπτυξη της χώρας στην οποία βρίσκεστε;

ΝΑΙ ΟΧΙ

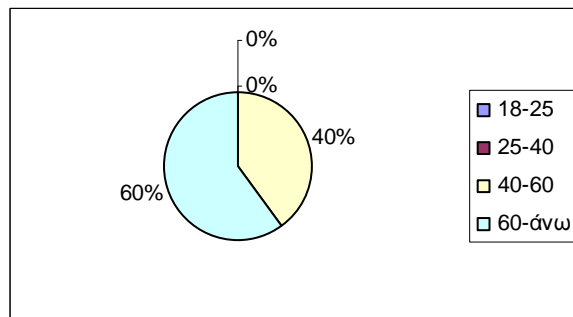
6. Εάν μπορούσατε να διαλέξετε μια εναλλακτική μορφή τουρισμού για να βοηθήσει στην ανάπτυξη της χώρας σας ποια θα ήταν;

- ✓ Οικολογικός τουρισμός
- ✓ Αγροτουρισμός
- ✓ Ορεινός τουρισμός
- ✓ Συνεδριακός
- ✓ Θαλάσσιος
- ✓ Χειμωνικός
- ✓ Μορφωτικός
- ✓ Θρησκευτικός
- ✓ Αθλητικός
- ✓ Υγείας
- ✓ Περιπέτειας
- ✓ Οικογενειακός
- ✓ Τρίτης ηλικίας
- ✓ Χρονομεριστικός

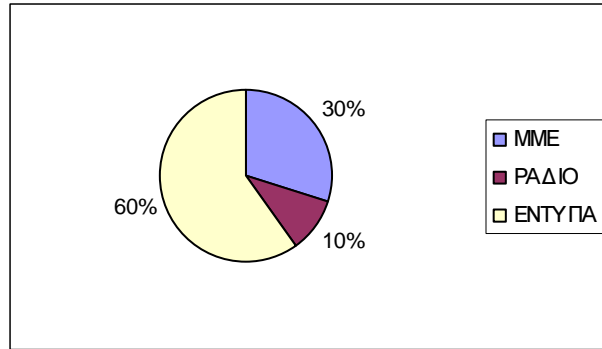
7. Ποια κατηγορία ανθρώπων πιστεύετε ότι επηρεάζει περισσότερο ο θρησκευτικός τουρισμός;

- ✓ 18-25
- ✓ 25-40
- ✓ 40-60
- ✓ 60-άνω

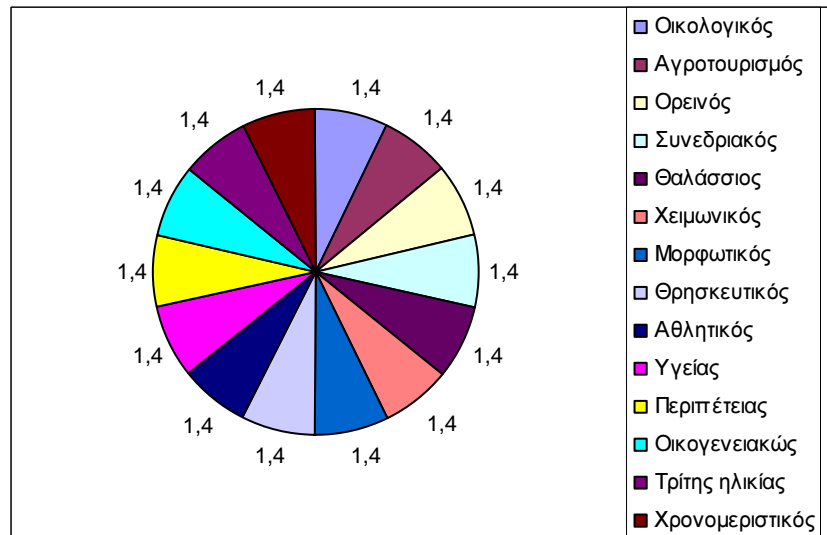

8. Με ποιο τρόπο και ποια μέσα πιστεύετε ότι μπορεί να διαφημιστεί ο θρησκευτικός τουρισμός;

- ✓ ΜΜΕ
- ✓ Ράδιο
- ✓ Έντυπα

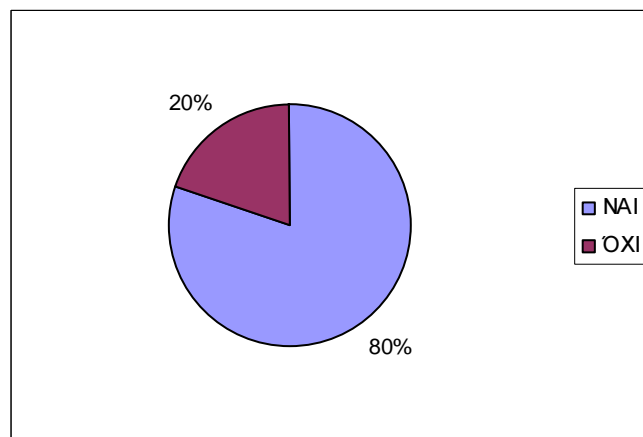

9. Σε μερικά χρόνια ποια μορφή τουρισμού πιστεύετε ότι θα κυριαρχεί;

10. Πιστεύετε ότι ο τουρισμός παίζει κυρίαρχο ρόλο στην οικονομία της χώρας;

ΝΑΙ ΟΧΙ

QUESTIONNAIRE

1. When you arrange to go somewhere for a holiday, do you include visits to churches and monasteries?

YES NO

2. When you book a holiday package, do you get informed for the religion destinations?

YES NO

3. In general, during your holidays, do you include religion sites or you only include relaxation and fun?

YES NO

4. In your country is the religion tourism well known?

YES NO QUITE ENOUGH

5. Do you believe that the religion tourism helps in the development of your country?

YES NO

6. If you can choose an alternative tourism form, so you can help the development of your country, which one would it been?

- ✓ Ecological
- ✓ Agriculture
- ✓ Mountainous
- ✓ Marine tourism
- ✓ Winter tourism
- ✓ Cultural tourism
- ✓ Religious tourism
- ✓ Athletic tourism

- ✓ Healthy tourism
- ✓ Adventure tourism
- ✓ Family tourism

7. Which category of people do you think are interested in religion tourism?

18-25

25-40

40-60

60-up

8. What are the ways, which we can use to advertise religion tourism?

Media – Radio – Brochures

9. In your opinion, in the future which will be the most common tourism form?

10. Do you believe that tourism plays an important role in your country's economy?

YES NO

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Μετά από έρευνα που πραγματοποίησα και με βάση τις απαντήσεις που μου δόθηκαν κατέληξα στα εξής συμπεράσματα. Σε γενικές γραμμές, οι τουρίστες πριν κλείσουν κάποιο πακέτο διακοπών, ενημερώνονται για τους θρησκευτικούς προορισμούς που υπάρχουν στην χώρα ή στην περιοχή που θα επισκεφτούν. Η έρευνα αγοράς που πραγματοποιούν αφορά κάθε στοιχείο πολιτιστικό, θρησκευτικό κοινωνικό, που υπάρχει στον τόπο που θα επισκεφτούν. Παρόλα αυτά, ένα μικρό δείγμα των τουριστών αυτών, πραγματοποιεί επισκέψεις στους θρησκευτικούς τόπους, σε εκκλησίες ή μοναστήρια. Οι περισσότεροι προτιμούν την ξεκούραση και την διασκέδαση. Αυτό βέβαια, εξαρτάται και από το αν κλείνουν τα πακέτα διακοπών μεμονωμένα ή με κάποιο πρακτορείο. Αν ισχύει το δεύτερο, τότε μόνο πραγματοποιούνται οι επισκέψεις σε θρησκευτικούς τόπους, μνημεία και εκκλησίες.

Οι περισσότεροι πιστεύουν ότι ο τουρισμός παίζει καθοριστικό ρόλο στην οικονομία της χώρας και ότι θα πρέπει να επικεντρωθούμε σ' αυτό και στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Αυτό πιστεύουν ότι θα έχει θετικές επιπτώσεις στην οικονομία της εκάστοτε χώρας. Μετά από την ερώτηση η οποία τους έγινε στο ποια εναλλακτική μορφή τουρισμού θα διαλέγανε για να βοηθήσουν την οικονομία της χώρας τους, οι περισσότεροι συμφώνησαν στο ότι πρέπει να προσελκύσουμε όλες τις ηλικίες και κατηγορίες τουριστών. Εξαιτίας της οικονομικής κρίσης που επικρατεί δεν έχουμε το πλεονέκτημα πλέον να διαλέγουμε, τύπους τουριστών και εναλλακτικές μορφές. Οι διακοπές πρέπει να είναι οικονομικές και προσιτές σε όλες τις ηλικίες.

Τέλος, όσο αφορά στις ερωτήσεις που έγιναν και αφορούν το θρησκευτικό τουρισμό, ένα μεγάλο δείγμα των τουριστών πιστεύει ότι τώρα αυτή η εναλλακτική μορφή τουρισμού ξεκινάει να παίζει κάποιο ρόλο. Βέβαια, πιστεύουν ότι απευθύνεται σε συγκεκριμένη μάζα ανθρώπων, δηλαδή στις ηλικίες 40-60 και πιο συχνά στις ηλικίες 60 και άνω. Και αυτό γιατί σήμερα ημέρα, οι νέοι, οι περισσότεροι δηλαδή δεν ενδιαφέρονται και δεν έχουν τέτοιου είδους ενασχολήσεις. Πιστεύουν, ότι για να αναπτυχθεί περισσότερο ο θρησκευτικός τουρισμός θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στο είδος της διαφήμισης και κυρίως στην έντυπη διαφήμιση που είναι και πιο προσιτή σε όλους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Εισαγωγή στον τουρισμό.
Νίκος Γ.Ηγουμενάκης, Κώστας Ν. Κραβαρίτης, Περικλής Ν. Λύτρας
Έκδοση: 1998,1999, Εκδοτικός Οίκος: "INTERBOOKS"
- Θρησκευτικός Τουρισμός.
Μοίρα Μυλωνοπούλου Πολυξένη
Έκδοση:2009, Εκδοτικός Οίκος: "INTERBOOKS"
- Τουρισμός Θεωρητική Προσέγγιση του.
Κολτσιδόπουλος Γεώργιος Δ.
Έκδοση:2005, Εκδοτικός Οίκος: "ΕΛΛΗΝ"
- Αγία Γραφή
- INTERNET (ΠΗΓΕΣ)

Www. Tourism.gr

Www. Άγιο όρος.gr

Www. Μετέωρα.gr

Www. Τήνος.gr

Www. Πάτμος.gr

Www. Μήλος.gr

Www. Κέρκυρα.gr

Www. Ζάκυνθος.gr

Www. Κεφαλλονιά.gr

Www. Κρήτη.gr

Www. Τα μνημεία της Ελλάδας.gr

Www. Ο τζίρος του θρησκευτικού τουρισμού.gr

